

4-OJI TARPTAUTINĖ MOKSLINĖ
ALEKSANDRO VANAGO KONFERENCIJA

Tikriniai žodžiai erdvėje ir erdvė tikriniuose žodžiuose

2019 m. lapkričio 7–9 d.

PRANEŠIMŲ TEZĖS
•
ABSTRACTS

THE 4TH INTERNATIONAL SCIENTIFIC
ALEKSANDRAS VANAGAS' CONFERENCE

Onyms in Space and Space in Onyms

7–9 November 2019

LIETUVIŲ KALBOS INSTITUTAS
THE INSTITUTE OF THE LITHUANIAN LANGUAGE

KVIESTINIAI PRANEŠĖJAI • KEYNOTE SPEAKERS

Asoc. prof. dr. **Laimute Balode** (*Helsinkio universitetas, Suomija / Latvijos universiteto Latvių kalbos institutas, Latvija • University of Helsinki, Finland / Latvian Language Institute of the University of Latvia, Latvia*)

Dr. **Harald Bichlmeier** (*Saksonijos mokslų akademija Leipcige, Vokietija • Saxonian Academy of Sciences in Leipzig, Germany*)

Prof. habil. dr. **Urszula Bijak** (*Lenkijos mokslų akademijos Lenkų kalbos institutas, Lenkija • Institute of the Polish Language of the Polish Academy of Sciences, Poland*)

Akad. prof. dr. **Grasilda Blažienė** (*Lietuvių kalbos institutas, Lietuva • Institute of the Lithuanian Language, Lithuania*)

Prof. dr. **Staffan Nyström** (*Upsalos universitetas, Švedija • Uppsala University, Sweden*)

Dr. **Peeter Päll** (*Estų kalbos institutas, Estija • Institute of the Estonian Language, Estonia*)

PD habil. dr. **Christiane Schiller** (*Berlyno Humboldtų universitetas, Vokietija • Humboldt University of Berlin, Germany*)

Dr. **Valéria Tóth** (*Debreceno universitetas, Vengrija • University of Debrecen, Hungary*)

MOKSLINIS KOMITETAS • SCIENTIFIC COMMITTEE

Akad. prof. dr. **Grasilda Blažienė** (pirmininkė • chairperson) (*Lietuvių kalbos institutas, Lietuva • Institute of the Lithuanian Language, Lithuania*)

Prof. dr. **Alvydas Butkus** (*Vytauto Didžiojo universitetas, Lietuva • Vytautas Magnus University, Lithuania*)

Dr. **Kazimieras Garšva** (*Lietuvių kalbos institutas, Lietuva • Institute of the Lithuanian Language, Lithuania*)

Habil. dr. **Ilga Jansone** (*Latvijos universiteto Latvių kalbos institutas, Latvija • Latvian Language Institute of the University of Latvia, Latvia*)

Prof. habil. dr. **Barbara Czopek-Kopciuch** (*Lenkijos mokslų akademijos Lenkų kalbos institutas, Lenkija • Polish Language Institute of the Polish Academy of Sciences, Poland*)

Dr. **Milan Harvalík** (*Čekijos mokslų akademijos Čekų kalbos institutas, Čekija • Czech Language Institute of the Czech Academy of Sciences, Czech Republic*)

PD habil. dr. **Christiane Schiller** (*Berlyno Humboldtų universitetas, Vokietija • Humboldt University of Berlin, Germany*)

Prof. dr. **Daiva Sinkevičiūtė** (*Vilniaus universitetas, Lietuva • Vilnius University, Lithuania*)

Dr. **Anta Trumpa** (*Latvijos universiteto Latvių kalbos institutas, Latvija • Latvian Language Institute of the University of Latvia, Latvia*)

SUDARYTOJAI •

Laimutis Bilkis, Darius Ivoška, Dalia Kačinė-Vrubliauskienė, Alma Ragauskaitė, Pavel Skorupa, Dalia Sviderskienė

KONFERENCIJOS VIETA • CONFERENCE VENUE

Lietuvių kalbos institutas • Institute of the Lithuanian Language

P. Vileišio g. 5, 10308 Vilnius, Lietuva • P. Vileišio St. 5, LT-10308 Vilnius, Lithuania

RĖMĖJAI IR PARTNERIAI • SUPPORTERS AND PARTNERS

Lietuvos
mokslo
taryba

 Go Vilnius

ISBN 978-609-411-237-9

© Lietuvių kalbos institutas, 2019

TURINYS • CONTENTS

ALIAKSANDR ADAMKOVICH Lietuviško vardyno substratas tikrinių vardų sistemoje Dysnos apskrityje	5
SVITLANA AMELINA Onyms in Electronic Media	6
LAIMUTE BALODE 100 Most Popular First Names in Latvia	6
PAULS BALODIS On Rare Surnames of Latvian Origin	7
RITA BARANAUSKIENĖ, ILONA MICKIENĖ Mokinių ir mokytojų pravardės: pravardžiuotojų konceptualizavimas	8
URSZULA BIJAK Space and Landscape in Toponymy	9
HARALD BICHLMEIER The Morphology of Lithuanian Toponyms – Differences and Parallels of Different Types of Names	9
LAIMUTIS BILKIS Dėl naujų bendrinės leksikos duomenų <i>Lietuvos vietovardžių žodyne</i>	10
NIJOLĖ BIRGELIENĖ Naujagimių vardai Punsko valsčiuje (Lenkijoje) 1997–2017 m.	11
VÁCLAV BLAŽEK Volga – the First River of Europe	12
GRASILDA BLAŽIENĖ Baltic Onyms in Time and Space	12
JOAN TORT DONADA Toponymy, Perception and Landscape: Some Theoretical Questions	14
RENATA ENDZELYTĖ Kas yra aplink mus? Šiaurės Vidurio Lietuvos žemėvardžiai	15
OLENA FOMENKO Not Sweet by Any Other Name: A Case Study of North Macedonia	15
ARTUR GAŁKOWSKI Female References and Representations in Urbanonyms of Some Polish and Italian Cities	16
IRINA GANZHINA About the Derivational Possibilities of Christian Personal Names in the Russian Language of the Pre-national Period	17
KAZIMIERAS GARŠVA Rytų Lietuvos oikonimai: kilmė, sandara, raida	18
SERGEY GORYAEV “Baltic” Streets on Russian Cities Maps	20
DONATAS GUDELIS Toponimai Lietuvoje: jungtinis duomenų rinkinys bei jo analizės galimybės	20
SAULE IMANBERDIYEVA, ZHANAT SEYTOVA Biotoponyms on the Territory of Kazakhstan	21
DARIUS IVOŠKA Historical Lithuanian Personal Names in the “Marienburg Treasurer’s Book 1399–1409”	22
ILGA JANSONE Populārākie latviešu uzvārdi mūsdienās	24
VALENTINAS JUŠKEVIČIUS Karaliaučiaus istorinių vietovardžių duomenų rinkinys ir naujos onomastikos tyrimų galimybės	25
DALIA KAČINAITĖ–VRUBLIAUSKIENĖ The Expression of Historical, Cultural and Natural Space in Oronyms	26
RŪTA KAZLAUSKAITĖ, AGNĖ KLYBAITĖ Tarmės fonetika Pakruojo rajono gyvenamųjų vietų registruose	26
DALIA KISELIŪNAITĖ Aleksandro Vanago vadovautos ekspedicijos 1960 m. Klaipėdos krašte medžiagos vertė ir aktualizavimas	27
NATALIJA KOLESNYK, OKSANA PETRENKO Literary Onomastics: State of Knowledge and Prospects	28
MICHAŁ KONDRATIUK Dėl baltų vietovardžių ir antroponimų slavinimo Balstogės srityje	28
ALEH KOPACH The “SOURCE–PATH–GOAL” Schema in Place-names of Belarus	29
REGINA KVAŠYTĖ Lietuvių ir latvių onomastikos terminija	30
JŪRATĖ SOFIJA LAUČIŪTĖ Vietovardžiai – kūrgrinda į praeitį	31
ILJA LEMEŠKIN Seniausias baltų tekstas ir jo antroponimai	32

NATALIYA LEVKOVYCH, THOMAS STOLZ Spatial Relations and Proper Names	32
DUBRAVKA IVŠIĆ MAJIĆ, ANKICA ČILAŠ ŠIMPRAGA Female first Names in Croatia in the Middle Ages	33
KRISTINA NEUMÜLLER Landscape and Land Use. Natural and Cultural Spaces Reflected in Settlement Names	34
STAFFAN NYSTRÖM <i>Saltsjöquarn, 79 & Park</i> and <i>Midtown</i> . Names and Name Trends in the Growing Stockholm	35
PEETER PÄLL Origins of Estonian Place Names	36
ELIN PIHL Language Contacts with Finns and Sami – yet no Traces within the Onomasticon of Umeå?	36
ALMA RAGAUSKAITĖ Lietuviškos kilmės asmenvardžiai seniausioje Lietuvoje 1599–1621 m. Jonišio parapijos krikšto metrikų knygoje	37
SANDA RAPA Metonymy as a Basis of Toponymy	38
JAAKKO RAUNAMAA The Distribution of Pre-Christian Finnic Personal Names in the Baltic Sea Area	39
KATALIN RESZEGI The Cognitive Map and Name Usage	40
IVAN ROKSANDIC Apocalyptic Visions in Popular Culture: Occult and Transgression in Heavy Metal Band Names	40
CHRISTIANE SCHILLER Kartografinių metodų potencialas onomastiniams tyrimams	41
RENĀTE SILIŅA-PINĶE Viduslejasvācu valodas pēdas latviešu īpašvārdos. Ieskats	42
DAIVA SINKEVIČIŪTĖ Changes in the Lithuanian Name System in the 20 th and 21 st Centuries: the Case of Borrowed Names Ending in <i>-ij-</i>	42
PAVEL SKORUPA Oppositions in Vilnius County Toponyms	43
DAIGA STRAUPENIECE Latvian Names in Families of Būtiņģe and Sventāja During 20 th – 21 st Century.	44
BONIFACAS STUNDŽIA Kolektyvo kategorijos renesansas lietuvių asmenvardžių sistemoje	45
DALIA SVIDERSKIENĖ Erdvėlaikio turinys ir formos regiono helonimijoje	45
DZINTRA ŠULCE Īpašvārdu atveides problēmgađījumi zinātniskajos tekstos	46
NIJOLĖ TALUNTYTĖ XVIII a. Kauno dekanato apeliatyvinės kilmės oikonimai	47
ARTHUR TEGELAAR The Use of Geographical Names in the <i>Croniken vander Duytscher Oirden</i>	48
VALÉRIA TÓTH Meeting of Languages and Cultures in the Light of Toponymic Systems	48
ANTA TRUMPA <i>Siens</i> ‘šienas’ Latvijos vietovardžiuose	49
GINTARAS VALIUŠKEVIČIUS Bevardžių vandens objektų problema oficialiose LR duomenų bazėse	50
JUSTYNA WALKOWIAK Adjectival vs. Nominal: Surnames with Ambiguous Declension Paradigm in the Polish Onomasticon	50
DIANE ALLEN WEST Namewashing and Nameshaming: Plantation Onyms in 19 th Century BWI Slave Societies	51
GALYNA ZYMOVETS Frame Semantics as an Explanatory Model for Commercial Names Formation	52
CHRISTIAN ZSCHIESCHANG Before the Spatial Turn: The Areal Aspect in 1980s German Onomastics and its Application in Current Research.	53

Lietuviško vardyno substratas tikrinių vardų sistemoje Dysnos apskrityje

Dysnos apskritis buvo sukurta po Lietuvos ir Lenkijos valstybės (Žečpospolitos) padalijimų. Jos teritorija 1795 m. buvo priskirta Rusijos imperijai. Šiuo metu buvusioje Dysnos apskrities teritorijoje yra šie Baltarusijos Respublikos Vitebsko srities rajonai: Breslaujos, Gluboko, Dokšičų, Miorų, Pastovių, Šarkauščinos.

Buvusios Vilniaus gubernijos Dysnos apskrities teritorija po V a. buvo kultūrų paribyje. Joje susikirto baltų ir slavų civilizacijos. Apie tai, kad čia gyveno baltai (lietuviai) liudija vardynas. Pavyzdžiui, yra daug pavardžių, kurių šaknys gali būti lietuviškos kilmės.

Toliau pateikiamos Dysnos apskrities žmonių oficialios pavardės, veikiausiai lietuviškos kilmės, greta nurodomos atstatytos lietuviškos jų formos:

Белинис – *Bielinis*; *Боярунец* – *Важорūnas*; *Бурак* – *Вурōkas*; *Бучелис*, *Бучель* – *Виčėlis*; *Винцуль* – *Vincūlis*; *Войцекен*, *Войцекян*, *Войцекенас* – *Vaitiekūnas*; *Рымшелис* – *Rimšėlis*; *Секан* – *Sekaras*; *Селюк* – *Sėliūkas*; *Скипора* – *Skīpara*; *Скирель* – *Skyrėlis*; *Скрабас* – *Skrābas*; *Скрабутенас*, *Скребутенас* – *Skrebutėnas*; *Цюнелис* – *Tijūnėlis*; *Шальць*, *Шальцис* – *Šaltis*; *Шнипас* – *Šnīpas*; *Шолна* – *Šalnà*; *Шульга* – *Šūlga*; *Чекуць* – *Čekūtis*; *Челна* – *Čelnà* ir kt.

Lietuviškos (baltiškos) pavardės, patekusios į slavų kalbas, netekdavo galūnių *-as*, *-us*, *-is*. Pateiktame sąrašė šis procesas ryškiai iliustruojamas: tos pačios pavardės jame užrašytos ir su lietuviškomis galūnėmis, ir be jų, pvz.: *Волошинас* – *Волошин*, *Микуленас* – *Микулан*, *Шальцис* – *Шальц*. Galūnė *-a* neretai išliko, o kartais virsdavo *o*, pvz.: *Лозинко* – *Lazīnka*, *Лукиа* – *Lukšā*. Tokie įvairūs pavardžių užrašymai leidžia spėti, kad jų slavinimo procesas buvo besibaigias ir kad veikiausiai jos buvo užrašomos ne pagal parapijiečių tarimą, bet iš kokių nors dokumentų. Dysnos apskrityje daugiausiai esama pavardžių, netekusių galūnių.

Ne visada įmanoma nustatyti, kaip skambėjo pirminė pavardė. Daugelis jų buvo slavinamos, lietuvinamos, paskui vėl slavinamos ir dar kartą lietuvinamos, ir tai galėjo vykti po keletą kartų. Kai kurios pavardės tokiu būdu ne kartą keitėsi ir atspindi vietovių, kuriose buvo paplitusios, įvairius procesus.

SVITLANA AMELINA

(National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, Ukraine)

Onyms in Electronic Media

Onyms are often used in both traditional and electronic media. It is necessary to distinguish between two main cases of their use. First, they are used for direct naming of personalities, firms, institutions, educational establishments, geographical objects, various cultural events, etc. Secondly, an important reason for choosing onyms for use in the text of the media is that they may have a connotative meaning or a stylistic color.

Onyms are also characterized by associations and thus represent certain events or features of the character. In particular, the name of the Ukrainian city “Chornobyl” is associated with the disaster, the name of the city of Brussels is identified with the European Union, and the name of the street Bankova is associated with the administration of the President of Ukraine. Surnames or names of people are extrapolated to certain character traits. Thus, the name of the mother of Teresa is perceived as a sign of grace and moral support, and the names of prominent politicians are usually closely correlated with their main achievements or misses (Nixon-gates, Marshall’s plan).

The peculiarity of using onyms in electronic media is that in the case of the translation of news or journalistic articles after the name of the person or the name of the event, as a rule, the original names are given in parentheses. This provides an opportunity for anyone interested in the publication to find additional information, perhaps even in another language.

LAIMUTE BALODE

(University of Helsinki, Finland / Latvian Language Institute of the University of Latvia, Latvia)

100 Most Popular First Names in Latvia

This socio-onomastic presentation introduces not only with the most common first names in Latvia (of Latvians and non-Latvians), but also gives the comparison with historical data – the most popular names 100 years ago, as well as with the newest data, including tendencies and trends choosing the new-born names in Latvia. From etymological point of view most of 100 wide-spread first names are names of foreign origin. Only about 25% of female names and even less male names are considered to be names of Latvian origin. Main tendencies in choosing baby names are following: two names instead of one name which was determined in Soviet times; the middle / second name usually inherited in the family or mark of the ethnic identity; international, easy to pronounce name without special diacritics; short (one- / two-syllabic) names; fashionable old hypocoristic names; names of toponymic origin are becoming more popular. There are no

diminutives as official names among the most popular names of new-borns in 2018. Parents often choose the way of originality – coin neologisms on the basis of the Latvian language, mostly from the etymon of nature vocabulary. The name of a child nowadays often is used as an adornment, as a market commodity.

New trends in anthroponyms can also be seen from the lists of name change.

The paper relies on recent Latvian onomastic studies and the newest anthroponymic material of the years 2004–2018. As far as possible, the most popular names of Latvia are compared with the most common names of neighbouring countries – Lithuania, Estonia and Finland.

PAULS BALODIS

(Latvian Language Institute of the University of Latvia, Latvia)

On Rare Surnames of Latvian Origin

The aim of this paper is by using anthroponymic material of the Latvian language /analyzing ~3800 different surnames of Latvian origin/ (from Blese 1929, Staltmane 1981, the latest data (2018) of the Office of Citizenship and Migration Affairs, Ministry of Interior of the Republic of Latvia; Dictionary of Latvian Surnames is not published yet) to find out the most rare groups of primary semantics of surnames, as well as the most rare surnames in contemporary Latvian, also to compare with the analogical surnames in Lithuanian, Estonian, Finnish, Polish, Russian and German.

The smallest semantic groups in contemporary Latvian are the following: surnames of lowered terrain semantics (especially rare compound surnames – *Strautleja*, *Puķuleja*); surnames of ethnonymic semantics (about 190 surnames, or 5% from all analysed surnames of Latvian origin), nevertheless there are mentioned 26 different names of nationalities; subgroup of surnames motivated by the names of domestic animals is the smallest of all fauna semantics (*Āzītis*, *Āželis* < *āzis* ‘buck’, *Ķēvītis* < *ķēve* ‘filly’). The roots of names of some small animals and bugs also occur in derivation of surnames: ‘bee’, ‘cricket’, ‘mosquito’, ‘mouse’, ‘ant’, ‘flea’, ‘horse-fly’, but they are not widespread (*Knislis* < *knislis* ‘midge, gnat’). The subgroup of surnames of professional semantics is rather large, but there are also such names which have disappeared from the contemporary language: *Bozeneke* < *bozenieks* ‘stick master’, *Groszenicke* < *grožnieks* ‘rein master’ (Blese 1929, 134–135). There are also many compound surnames of this semantics known only in Latvian – *Griķumalējs* ‘buckwheat miller’, *Smilškalējs* ‘sand smith’, *Vārtukapteinis* ‘gate captain’, etc. There have to be mentioned compound surnames, where both components are personal names, some of them are very rare: *Andžjānis* < *Andžs* + *Jānis*, *Jānjuris* < *Jānis* + *Juris*.

Rather often the bearers of rare surnames are eager to change their surname (such surnames as *Jaunpoga* ‘new button’, *Malkcirītis* ‘fire-wood axe’ were known in 20th cent., but now they are not in use), however there are a few surname bearers which are proud of their rare names.

LITERATURE

- Balodis, Pauls, 2012. Unikālie latviešu valodas uzvārdi. *Letonica. Humanitāro zinātņu žurnāls*. 22, 2012. Rīga: LU Literatūras, folkloras un mākslas institūts, 5–17.
- Balodis, Pauls, 2018. *Ne tikai Bērziņš, Kalniņš, Ozoliņš... Latviešu personvārdu etimoloģiskās semantikas teorētiskais modelis un tā realizācija*. Rīga: LU Latviešu valodas institūts.
- Blese, Ernests, 1929: *Latviešu personu vārdu un uzvārdu studijas. I. Vecākie personu vārdi un uzvārdi (XIII–XVI gs.)*. Rīga.
- Staltmane, Velta, 1981. *Latyshskaja antroponimija*. Familii. Moskva.

RITA BARANAUSKIENĒ, ILONA MICKIENĒ

(Vilniaus universitetas, Lietuva)

Mokinių ir mokytojų pravardės: pravardžiuotojų konceptualizavimas

Pranešime aptariamos Kauno gimnazijoje užrašytos šiuolaikinės mokinių ir mokytojų pravardės. Tyrimo tikslas – atskleisti, kaip apibūdinamas pravardžių vartotojas Kauno gimnazijoje, kurioje aptikta palyginti daug mokinių ir mokytojų pravardžių. Įdomu, kaip ir kiek gimnazijos respondentai identifikuoja su pravardžių vartotojais, kaip konceptualizuoja pravardžiuojamojo diskurso kūrėją.

Tiriamąją medžiagą sudaro dalis originalios anketinės apklausos metodu surinktų duomenų. Pranešime apibendrinami 189 respondentų apklausos duomenys iš Kauno gimnazijos. Tyrime dalyvavo 9–12 klasių moksleiviai – 77 vaikinai ir 112 merginų, kurie pateikė 370 pravardžių.

Apibendrintina, kad dauguma respondentų mokinių ir mokytojų pravardžių vartojimą vertina teigiamai ir yra linkę dažniau jas vartoti. Šiuolaikiniams moksleiviams pravardžių kūrimas ir vartojimas yra palyginti įprastas reiškinys. Įdomu tai, kad dažniausiai mokinių pravardės teikiamos dėl kokios nors išskirtinės asmens savybės, noro pajusti artumą, išskirti jį iš kitų, o ne siekiant tyčiotis, pašiepti kitą žmogų. Tai rodo, kad moksleiviai sąmoningai vartoja pravardes. Dauguma respondentų pravardžiuojamojo diskurso kūrėją ir vartotoją yra linkę vertinti kaip socialiai patrauklų, kūrybingą, šmaikštų, atsižvelgiantį į pravardžių vartosenos kontekstą, gerbiantį pravardžiuojamuosius žmogų. Respondentų atsakymai paneigia stereotipą, kad pravardžiuojama vien siekiant pašiepti, iškeliant neigiamas fizines, būdo ar kitas savybes. Šiuo atveju išryškėja hipotetinė stereotipinė skirtingų kartų – vyresniosios ir jaunosios kartos – atstovams aktuali opozicija. Taigi anketinės apklausos metodu grįstas tyrimas leidžia formuluoti apibendrinamąją prielaidą, kad jaunieji respondentai pravardžių kūrėją ir vartotoją konceptualizuoja itin teigiamai.

URSZULA BIJAK

(Institute of Polish Language, Polish Academy of Sciences, Poland)

Space and Landscape in Toponymy

The terms “space” and “landscape” have many meanings in both everyday language and scientific reflection. “Space” is called the migrating concept, and it owes its origins to philosophical reflection, later it became the domain of geometric, physical, geographical, historical, sociological and linguistic considerations. The same applies to the term “landscape”. The ambiguity of the terms “space” and “landscape” means that depending on the range we assign to them, the relations between them may differ. Most often in a geographer’s terms, space is defined as “what extends everywhere, it seems not to have boundaries and what all things and living beings are”, whereas the landscape is a real object, which occupies a “section of space”, fills the space partially. The historians of settlement a slightly different approach to space and landscape. They explore “space in which events and historical processes take place” and determine what the former geographical environment (the natural landscape) looked like; they examine the processes of changing the natural landscape into a cultural landscape (settlement, political, economic, communication, military). The terms “linguistic space and landscape”, “onymic space and landscape” also appear in linguistic studies and are used synonymously. In my paper I would like to analyze two sections of space: natural and cultural landscape (in terms of historical geography) and especially their reflection in the toponymic landscape. The greater focus will be on the elements of the natural landscape (the shape of the surface, soil, flora, fauna) and cultural landscape (forms and types of settlements, defense system, administrative divisions and borders, economic organization and trade, ownership, communication and roads), which were most often recorded and most frequently used in Polish toponymy over the centuries.

HARALD BICHLMEIER

(Saxonian Academy of Sciences in Leipzig, Germany)

The Morphology of Lithuanian Toponyms – Differences and Parallels of Different Types of Names

Toponyms can be formed in different ways. The standard ways to build Lithuanian toponyms are word formation on the one hand and the formation of syntagmatic groups on the other. Both types show several subgroups: among the types of word-formation we find compounding and derivation; derivation shows further subgroups as, e.g., zero-derivation, suffixal derivation etc. The syntagmatic names can be grouped into two classes, those combining two (or rarely more) nouns and those combining a noun and an adjective. The analysis of different types of toponyms

(potamonoms, limnonoms, helonomis, oronomis etc.) shows that we find the same means of formation in all those different onymic classes, but that the percentage of names covered by each of the types differs significantly.

LAIMUTIS BILKIS

(Lietuvių kalbos institutas, Lietuva)

Dėl naujų bendrinės leksikos duomenų *Lietuvos vietovardžių žodyne*

Lietuvos vietovardžių žodynas (LVŽ) – vienas iš didžiausių Lietuvoje rengiamų toponimų publikavimo ir analizės veikalų. Išleisti 3 jo tomai: I (2008, A–B), II (2014, C–F), III (2018, G–H). Šiuo metu rašomas IV tomas (I–J). Žodyne atliekama vietovardžių darybos ir kilmės analizė kai kuriais atvejais leidžia rekonstruoti tokius kilmės pamatu galinčius būti gyvosios kalbos bendrinius žodžius, kurie nėra fiksuoti bendrinės leksikos žodynuose. Todėl LVŽ galima laikyti ir tam tikru bendrinės leksikos gausinimo šaltiniu.

Išleistuose 3 ir rašomame 4 tome rekonstruojami bendrinės leksikos duomenys skirstytini į kirčiavimo variantus ir naujus žodžius. Vertingiausi kalbos paveldo požiūriu yra pagal vietovardžių kilmę ir struktūrą rekonstruojami bendriniai žodžiai, neturintys leksikografiniuose šaltiniuose fiksuotų panašios struktūros ir tapačios reikšmės leksemų.

Gābrio pasekēlis pv. Ml <...> *pasekēlis* iš liet. **pasekēlis*, plg. brus. *naceka* ‘laukas iškirto miško vietoje; ganykla, pieva iškirto miško vietoje’.

Gývažolių kálnas kln. Mrk. Iš liet. **gyvažolė*, plg. liet. *gyvas*, -à ‘turintis gyvybę, gyvenantis, nemiręs; gaivinamas, gydomas’ ir liet. *žolė* ‘augalas, kurio antžeminė dalis nesumedėjusi ir žiemą sunykstanti; augalai, dengiantys kokį plotą, jų dangą; vaistažolė’.

Jáučiastonių raistas gn., rst. Sdk. Iš liet. **jáučiastonė*, **jáučiastonis*, plg. *jáutis*, *jáučias* ‘naminis gyvulys, karvės patinas; kastruotas bulius’ ir *stōnė*, *stónė*, *stonià*, *stónia* ‘tvartas gyvuliams laikyti’. Galbūt tai raistas ir ganykla, kuriose ar šalia kurių būta jaučių tvartų.

Kiti rekonstruojami žodžiai nuo leksikografiniuose šaltiniuose užfiksuotų tos pačios reikšmės ir panašios struktūros leksemų skiriasi garsų įterpimu ar išmetimu, jungiamųjų balsių turėjimu ar neturėjimu, yra kitokios giminės ar šaknies struktūros ir pan.

Garštoynės ar. Dglč. Greičiausiai iš liet. **garštva*, plg. *garšvà*, *gáršva* ‘skėtinių šeimos augalas (Aegopodium podagraria); skudutis (Angelica silvestris); šventagaršvė (Archangelica officinalis); toks liesas paukštis’.

Gìrnašluotė || *Gìrnašluostė* l. Dsn. Greičiausiai iš liet. **gìrnašluotė*, plg. *giřnšluotė* (*gìrnšluotė*) ‘šluotelė girnoms nušluoti’.

Ingrýkštýnė pv. JnšM. Iš liet. **ingrýkštis*, plg. *ingirýkštis* ‘vingiorykštė (Filipendula)’, *vingrýkštis* ‘erškėtinių šeimos pievų augalas (Filipendula); rūgtis gyvatžolė (Polygonum bistorta)’.

Įšdarba dr. KzR. Iš liet. *išdarba, plg. išdarbas ‘kas padirbta’, išdarbis ‘išdirbimas; tai, kas išdirbta, dirbinys’, išdirbti ‘išpurenti, paruošti sėjai (žemę)’.

Jezuòitai ž. Erž. Iš liet. *jezuòitas, plg. jėzuovitas, jezavòitas ‘„Jėzaus draugijos“ narys katalikų ordino vienuolis’, lenk. *jezuwita* ‘Ignaco Lojolos įsteigto vienuolyno narys’ (SJP II 174).

Kai kuriais atvejais vietovardžių kilmės pagrindu galimai esančius šaltiniuose nefiksuotus žodžius nurodo toponimų užrašytojai. Tokių duomenų tikrumui patvirtinti reikalingi papildomi tyrimai.

Jauginė || **Jaugynė** gn., krm. Krkn. Užrašytojo teigimu, vv. kilo iš tarminio žodžio *jaugė*, kuriuo tose vietose vadinamos ievos (medžiai). Tačiau toks žodis neužfiksuotas jokiuose leksikografiniuose šaltiniuose, todėl jo tikrumas kelia abejonių.

NIJOLĖ BIRGELIENĖ

(*Varšuvos universitetas, Lenkija*)

Naujagimių vardai Punsco valsčiuje (Lenkijoje) 1997–2017 m.

Pranešime apžvelgiami Punsco valsčiaus naujagimių vardai XX ir XXI a. sandūroje, t. y. suteikti 1997–2017 m. Tyrimas atliktas naudojant Punsco civilinės metrikacijos įstaigos duomenis (naujagimių skaičius ir lytis, jų vardų formos, įregistruotos asmens dokumentuose, bei vardų rašybos pakeitimai). Išanalizavus turimą medžiagą, paaiškėjo, jog minėtu laikotarpiu Punsco valsčiaus vardynas buvo praplėstas įvairios kilmės vyriškais ir moteriškais vardais. Dabartinis šio krašto vardynas – tai savotiškas lietuvių–lenkų vardynų derinys, apimantis ne tik baltiškus ir slaviškus vardus, bet ir perimtus iš kitų kalbų. Tarp mergaičių vardų vyrauja universalūs, „gerai skambantys“ ir kitose kalbose. Berniukų vardai daugiausia yra krikščioniškos kilmės. Nors šalies įstatymai leidžia asmenvardžius rašyti lietuviškai, tačiau dauguma vardų gimimo liudijimuose registruojama lenkiškomis formomis. Po truputį dokumentuose daugėja ir lietuviškų įrašų. Kadangi jų skaičius kiekvienais metais yra kitoks, todėl sunku paaiškinti šio reiškinio priežastis. Tam tikrų sąsajų galima įžvelgti tarp vaiko vardo (jo formos dokumentuose) ir tėvų laikysenos lietuviškumo atžvilgiu. Tiriamojo ploto vardų savitumui įtakos turi susijusios tarpusavyje vardų mados abiejose šalyse. Vardyne atsispindi ir krašto daugiakultūriškumas bei tam tikri globalizacijos reiškiniai.

VÁCLAV BLAŽEK

(Masaryk University, Brno, Czech Republic)

Volga – the First River of Europe

With its 3,534 km of length (before the system of dam lakes it was 3,693 km) and basin 1,380,000 km² the Volga River is the biggest stream in Europe, the westernmost big river of Eurasia and the biggest endorheic river in all over the world. For such long rivers it is typical, they bear several names in various languages. The following hydronyms will be analyzed in details in the present contribution:

Slavic **Vlga* > Old Russian *Волга* (Russian Primary Chronicle, AD 964)

Mari: KB *Jâl*, B *Jul*, U *Jur l-βüt* Wolga (Wichmann, Yrjö. 1953. *Tscheremissische Texte mit Wörterverzeichnis und grammatikalischem Abriss*. Turku: Turun sanomalehti ja kirjapaino osakeyhtiö, 54, #264)

Turkic **Ätil*, first Ἀττίλας according to Zemarkhus (c. 570 CE), mediated by Menander

Iranian **Rahā-*:

Agathemerios (3rd cent. CE) Ῥᾶς

Ptolemy 6.14.1-4: Ῥᾶ (c. 150 CE)

Herodot 1.201-202: Ἀράξις (c. 450 BCE)

Young Avesta (Yt. 5.63; 5.81; 10.104; 12.18-19; 14.29; Vd. 1.19): *Raṇhā-* ‘a mythical river’.

Indo-Iranian **Rasā-*:

Ṛgveda 9.41.6; 10.108: *Rasā-* ‘a mythical river’.

(Indo-)Iranian **Uār-* or **Uārī-*:

Herodot 4.123-124: Ὀαρος (c. 450 BCE)

Cf. Vedic *vār-* ‘water’ [RV, AV, VS], Sanskrit *vāri-* ‘water, rain’ [Mn, MBh]; Avestan *vār-* ‘rain’ or Sanskrit *varī-*, pl. *varyàs* ‘river’; Avestan *va’ri-* ‘lake’.

GRASILDA BLAŽIENĖ

(Institute of the Lithuanian Language, Lithuania)

Baltic Onyms in Time and Space

The life of Baltic onyms (the paper will focus on the ethnonym **Galindians** and related onyms) in time and space started in the 2nd century AD, when the famous Claudius Ptolemy (Geogr. 3, 5, 9) placed other Baltic tribes - Γαλίνδαι καὶ Σουδινοί (Galindians and Sudovians) – in the territory of Tacitus’ *Aestiorum gentes*. It gave rise to the great journey of Galindians in both the Baltic lands and Europe. This journey is full of considerations, assumptions, hypotheses, and real facts. It should be noted that onomasticians cannot essentially investigate and publish new

material without historians, archaeologists' studies and continuous in-depth studies of historical sources, and without referring to the available knowledge of a far wider scope.

The research on Galindian *nomen terra* is a cross-disciplinary matter. The name of their *terra* is mentioned in Latin sources, i.e. the Order's documents and chronicles – 1231 *Terre Pruzie... Galindo* (MHW I 1), 1254 *Terram nominem Galando* (CDP I 93f.), 1255 *...super terris Polesia et Golenz...* (CDP I 98f.), 1267 *Nom. Terra ...Galendia* (MHW I 30), 1326 *Terra Prussie in xi partes dividitur. ...Decima Galindia, in qua Galindite.* (SRP I 51), 1464 *Terra Galindie, terra Galindiae* (MHW III 30, 72ff.). The construction of Galindian migration and its waves to the east and west has already begun (see Jovaiša from p. 55). The mention of eastern-wave Galindians – *Голядь* – in the Hypatian Chronicle (1147) is noteworthy. As regards their western wave, the frequent mentions of the personal names including *Galind-* are a matter of great controversy.

While looking at the west and east, the onyms with *Galind-* found in Prussian lands, which were usually explained as the derivatives of the suffix **-ind-* (?) from Lith. *gālas* 'end; demise; death' or *galià* 'power; strength', which had gone almost unrecorded in the Baltic proper names, were forgotten. There are oikonyms with **galind-* in the Prussian lands, and I am convinced that they are of ethnonymic origin from *galindas*. The paper will focus on the onyms with *galind-* after they have been substantially revised and updated (wherever possible). It should be noted that the forest named [1331] *Galynde, Galinde, Galind* was located in Sambia; around 1420 lake *Galinczeschobe* could be found in the region of Ortelsburg; 1336 *Gallinden*, later Ger. *Gallingen*, Pol. *Galiny* was situated in Olsztyn voivodeship; also 1345 *Galindien*, later Ger. *Gallinden*, Pol. *Głędy* in Olsztyn voivodeship; 1785 *Gallinden* later Pol. *Głędy* in Olsztyn voivodeship.

The goal of my current research is to show the necessity of the studies of original documents for the most accurate possible research of the extinct language, namely Prussian, and its proper names, because it is essential for the lost language and its proper names, from which we can reconstruct former lexemes and very important historical facts about the extinct lands and the ethnic composition of their inhabitants, as well as to discuss the available records of the ethnonym *galind-* from the perspective of source studies, linguistics, onomastics, and history.

REFERENCES

- CDP = *Codex Diplomaticus Prussicus*. Urkundensammlung zur älteren Geschichte Preussens aus dem Königl. Geheimen Archiv zu Königsberg nebst Regesten. Hg. von Johannes Voigt. Bd. I. Königsberg: Bei den Gebrüdern Bornträger, 1836.
- MHW I = *Monumenta Historiae Warmiensis oder Quellensammlung zur Geschichte Ermlands*. Urkunden der Jahre 1231–1340. Herausgegeben von dem historischen Vereine für Ermland. Bd. I. I Abtheilung. *Codex Diplomaticus Warmiensis oder Quellenschriften zur Geschichte Ermlands*. Im Namen des historischen Vereins herausgegeben von Carl Peter Woelky und Peter Saage. Bd I. Mainz: Verlag Franz Kirchheim, 1860.
- MHW III = *Monumenta Historiae Warmiensis oder Quellensammlung zur Geschichte Ermlands*. Herausgegeben von dem historischen Vereine für Ermland. Bd. III. II Abtheilung. *Scriptores rerum Warmiensium oder Quellenschriften zur Geschichte Ermlands*. Im Namen des historischen Vereins herausgegeben von Carl Peter Woelky un Peter Saage. Bd I. Braunsberg: Verlag von Eduard Peter, 1866.

SRP I = *Scriptores Rerum Prussicarum*. Die Geschichtquellen der preussischen Vorzeit bis zum Untergange der Ordensherrschaft. Herausgegeben von Theodor Hirsch, Dr. Max Töppen, Dr. Ernst Strehlke. Bd. 1. Leipzig: Verlag von S. Hirscl, 1861.

Jovaiša Eugenijus 2014: *Aisčiai. Raida*. II knyga. Vilnius: Lietuvos mokslų akademija, Lietuvos edukologijos universitetas.

JOAN TORT DONADA

(University of Barcelona, Spain)

Toponymy, Perception and Landscape: Some Theoretical Questions

We seek to offer a broad reflection, from the point of view afforded by Geography, of the meaning of space in Onomastics (and, more specifically, of its meaning within the field of Toponymy). Working within this framework, our aim is to approach this subject from a cognitive perspective: how space (that is, the geographical environment) is perceived, and how this perception is translated into a linguistic form (onym / toponym) that, ultimately, makes possible the “individualisation” or “differentiated perception” of this space and its incorporation into the communicative process. These questions and their underlying mechanisms have typically been the preserve of Linguistics; yet, to the extent that *space* is a *plural* concept (that is, a composite construct), in which multiple perspectives of study converge, we consider it opportune to address it, to the extent that this is possible, from an interdisciplinary perspective.

The reflection we propose, set very much in the present-day framework, casts its gaze in two directions: towards the most recent past and towards the near future. On the one hand, we are interested in examining the foundations of the modern geographical science, which were laid by the philosopher Immanuel Kant at the end of the 18th century, and above all, by Alexander von Humboldt. The work of the latter, produced primarily during the first half of the 19th century, was to radically change our way of “looking at” and “interpreting” space, and established the basis not only of a new cognitive but also of a new epistemological and scientific paradigm. This new paradigm was conceived, in fact, on an interdisciplinary foundation (an approach that today is recognised for its innovative and pioneering contribution), in which the notion of *space* was, of necessity, considered alongside the concomitant notions of *nature* and the *landscape*. It is precisely this global “opening up” of Humboldtian thinking towards multiple perspectives and horizons of knowledge that makes its analysis and study especially thought provoking, and makes it a point of reference for any field of science as it considers its future. Here, our goal is to make visible its interest, relevance and possible applications from the specific perspective of the onomastic sciences.

KEY WORDS: Geographical perception, space / place, nature / landscape, communication, interdisciplinarity, Alexander von Humboldt.

RENATA ENDZELYTĖ

(Vytauto Didžiojo universitetas, Lietuva)

Kas yra aplink mus? Šiaurės Vidurio Lietuvos žemėvardžiai

Vietovardis, kaip ir kiekvienas vardas, gyvuoja tol, kol egzistuoja juo įvardijamas objektas, kol yra vartojamas. Šiaurės Vidurio Lietuvos teritorijoje fiksuojama beveik 3 000 žemėvardžių, kitaip tariant, kalnų, miškų, dirvų, pievų ir kitų žemės objektų vardų, kurie dažnai žinomi ir vartojami nedidelėje teritorijoje – viename kaime ar tik vienoje sodyboje. Šie vietovardžiai gana glaudžiai susiję su nekalbinėmis aplinkybėmis, kurios lemia jų (kaip ir pačių objektų) nepastovumą ir laikinumą, nes žemėvardžiai įprastai vartojami šnekamojoje kalboje; oficialiuose dokumentuose fiksuojami tik svarbiausi kalnų ar miškų vardai.

Šiaurės Vidurio Lietuvos vardyne aptinkama senųjų lietuviškų dvikamienių vardų, išnykusių, t. y. jau nebevartojamų, tarmybių, senųjų realijų. Taigi vietų vardais virto įvairūs žodžiai: fiziografiniai terminai, augalų, gyvūnų, paukščių pavadinimai, buities reikmenys, mitologinės būtybės, savininko tautybė, pačių objektų ypatybės, išskirtiniai požymiai (forma, panašumas, lokalizacija), kūno dalių, namų apyvokos daiktų, rūbų, įrankių, muzikos instrumentų pavadinimai, kiti vietovardžiai, asmenų pavadinimai, veiksmazodžiai, būdvardžiai, skaitvardžiai. Kaip ir senovinėse liaudies dainose, vietovardžiai dažnai turi mažybės malonines priesagas. Daugelis vardų yra lietuviškos ar baltiškios kilmės, nelietuviškos kilmės vardai sudaro apie 3 proc. teritorijos vietovardžių. Apskritai regiono vietovardžiai laikytini gana archajiškais, nes daugumos jų pamatu einantys bendriniai žodžiai tikriniais tapo be papildomų darybos priemonių.

OLENA FOMENKO

(Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine)

Not Sweet by Any Other Name: A Case Study of North Macedonia

In June 2018 Greek and Macedonian foreign ministers signed the Prespa agreement aimed at resolving a long-lasting dispute over the use of the name “Macedonia”. The issue was first raised in Yugoslav-Greek relations after World War II but escalated to international mediation involving the UN in the 1990s, after the Republic of Macedonia declared its independence from disintegrating Yugoslavia. Since Greece has a province also called “Macedonia”, it opposed the use of the name by the neighbouring country because it could entail claims on its northern territory. Additionally, Greece accused Macedonia of stealing historically Greek symbols and figures, such as the Vergina Sun and Alexander the Great. Despite the high cost of the conflict, which in particular hindered a former Yugoslav state’s aspirations to join the European Union and NATO, Macedonians saw preserving the name as a fundamental identity issue. Similarly, Greek Macedonians felt their self-

determination right violated by the neighbouring country's "monopolizing" their name. Until the conflict resolution, Macedonia agreed to adopt a provisional international name "The Former Yugoslav Republic of Macedonia (FYROM)". After Greek and Macedonian parliaments had ratified the Prespa agreement, the former Yugoslav state was officially renamed "The Republic of North Macedonia" in February 2019.

This paper explores the Macedonia name dispute from historical, cultural and linguistic perspectives. By categorising and analysing the names suggested for the Yugoslav successor state during the negotiation between the two countries under the auspices of the United Nations, we determine and discuss the Greek and Macedonian positions on the issue. While our specific focus is the naming process and the names suggested for the former Yugoslav state, the case study method allows us to get valuable insights into several broader issues. In particular, the paper argues that the Macedonia name dispute was part of the clash of the competing national narratives, which revealed the value of shared identity and culture and the importance of preserving a country name as part of national heritage. Furthermore, this case study contributes towards a better understanding of other issues, namely: the role of names in nation-building, the relationship between naming and identity claiming, the power relations impact on naming, as well as possible implications of having a "domestic" and an international name.

ARTUR GAŁKOWSKI

(University of Łódź, Poland)

Female References and Representations in Urbanonyms of Some Polish and Italian Cities

Urbanonyms are mostly informatively motivated names in the public space of cities. As descriptive onymic units with functional meaning, in many cases they are provided with distinguishing denominative specifications (e.g., *Plac Komuny Paryskiej* in Łódź, *Piazza di Spagna* in Rome, *centrum handlowe* 'shopping center' "*Atrium Promenda*" in Warsaw, *Aeroporto di Venezia Marco Polo*), fulfilling the role of both official and unofficial identifiers of districts, industrial, residential and natural zones, streets, buildings, public institutions, religious life places, sport, leisure and entertainment areas, places of business activity, etc. The singular specifications can refer to the personal inspiration classified as gender representations expressed by anthroponyms incorporated in urbanonyms (*viale Giovanni XXIII* in Assisi, *Szpital im. Norberta Barlickiego* 'hospital' in Łódź) or by lexical structures based on the gender allusion, in some contexts also grammatical categorizations (e.g., Pol. fem. *ulica* 'street' + adj. in fem. form: *ul. Piotrkowska* in Łódź, *Barlicki = Szpital [im. Norberta] Barlickiego* or It. masc. *castello* 'castle' + adj. in masc. form: *Palazzo Sforzesco* in Milan). Nevertheless, in the extra-grammatical perspective the women world is tendentially less represented and manifests some restrictions and stereotypes which determine

the “feminine urbanonymy” as unusual in the process of urbanonymic denomination. In this paper I try to prove that the female inspiration in the urbanonymy of some Polish and Italian cities is circumscribed comparing with the masculine one. I refer to certain researches already accomplished in this onomastic area and to different observations and initiatives undertaken by social movements, e.g., the Italian project and association *Toponomastica Femminile*. Feminine figures and features can recall the names of known historical women (e.g., *Szkoła Podstawowa im. Elizy Orzeszkowej* in Łódź, *via di Santa Giovanna d’Arco* in Milan, *Palazzo Regina Vittoria* in Venice, *Biblioteka Publiczna im. Marii Konopnickiej* w Suwałkach), but also of the female categorization in the general meaning of a specification (e.g., *Rynek Włókniaerek Łódzkich* ‘The Square of the Łódź Women Textile Workers’, *Le Befane Shopping Center* in Rimini) or the allusive determination of an urbanonymic object (e.g., *la Fontana delle Tette* ‘The Fountain of the Tits’ in Treviso, *Bar pod Warkoczem* in Reszel ‘bar at the braid’). The analysis will demonstrate the typology and its exemplification in both linguistic-cultural urbanonymy corpora.

IRINA GANZHINA

(Tver State University, Russia)

About the Derivational Possibilities of Christian Personal Names in the Russian Language of the Pre-national Period

The object of the current research is the derivation of Christian personal names (CPNs) forms’ territorial system. The analysis of how the restructuring of foreign personal names that came to the Russian language through Byzantium took place in popular speech is based on XVI–XVII c. Tver business documents.

In the colloquial language, these names, adapting to the Russian language, were subject to both phonetic and morphological changes. The materials of the monuments show that the anthroponymy of this period is a well-established system of CPNs forms, represented by a large number of different colloquial forms of both full names and all sorts of qualitatives.

The derivation processes that took place in the complete folk forms of the CPNs were associated (in addition to phonetic transformations) with changes in their final part as well as with the mutual influence of pseudo-formants; they are a result of three main processes: truncation, building up or replacing the final part of the name. Thus, along with the primordial forms, in almost every morphological type there were a number of full personal names with non-original finals that appeared by analogy. As a result, many CPNs have formed entire nests of complete conversational forms.

The overwhelming majority of such forms provided a mass of qualitatives, which formed the basis for a huge number of modern Russian surnames and toponyms. As the material shows, all derivatives are formed in two ways: by suffixation (more than 90%) or non-suffixation, each of

which is represented by lexico-morphological variation – with zero or with materially expressed flexion. At the same time, almost all consonant sounds of the Russian language were used in the organization of off-Christian nominal derivatives affixes. In addition, their combination capabilities, which led to the appearance of complex formants, directly depended on the productivity of suffixes.

Thus, as a result of numerous morphological, derivational, phonetic processes intertwined with each other, often accompanied by associative (including lexico-semantic) modifications, the anthroponymic picture of the Russian language of the pre-national period is represented by a large number of different variations and forms, which in each region formed a unique anthroponymic pattern, perfectly adapted to colloquial Russian.

KAZIMIERAS GARŠVA

(Lietuvių kalbos institutas, Lietuva)

Rytų Lietuvos oikonimai: kilmė, sandara, raida

Prieš 100 metų Lenkijai okupavus rytų Lietuvą, visas vardynas buvo rašomas valstybine lenkų kalba. Suslavintame vardyne galima atpažinti iki 40 % buvusių lietuviškų asmenvardžių, 90 % gyvenamųjų vietų vardų (oikonimų), 99 % vandenvardžių. Asmenvardžiai dažniausiai nelietuviški lenkiškame tekste atrodo tik dėl to, kad juos sugalvojo dažniau ne lietuviai, o dauguma vietovardžių yra lietuviški dėl to, kad tuos vardus davė lietuviai.

Panašų straipsnį mūsų prašymu 1992 m. yra parengęs A. Vanagas (1993: 30–41), remdamasis A. Salio sąrašu (Salys 1983: 571–670). Čia baigiami nagrinėti trijų pietryčių Lietuvos vietovių (Vilniaus, Eišiškių ir Turgelių) oikonimai, kurių nespėjo aptarti žymiausias Lietuvos vardyno tyrinėtojas. Bus tiriami ir kiti rytų Lietuvos oikonimai. Skliausteliuose nurodant buvusias sulenkintas formas tik pradžioje rašomos santrumpos lenk. (lenkiškai), lie. (lietuvių k.).

Lietuvos valstybės centro oikonimų sandara tokia pati, kaip visoje Lietuvoje. Įtraukti į lenkų kalbos kontekstą ir daugiakalbystės aplinkoje slavinami oikonimai dažniausiai išlaikė lietuvišką sandarą ir nebuvo visiškai verčiami į lenkų kalbą. Išlaikyti net lietuviški bendriniai žodžiai, iš kurių sudaryti oikonimai: *Aklė*, tarm. *Aklà* (lenk. *Okla*) : lie. *āklas*, *aklà* „neturintis regėjimo; užakęs“; *Balañdziai* (lenk. *Bołondzie*) : *balandis*, *karvelis*, *Duñblė*, tarm. *Duñbla* (*Dumbbla*) : *duñblė* „1. dumblo žemė, 2. dumblynė“; *Kūdrà* (*Kudra*) : *kūdra* „nedidelis tvenkinys“; *Vidurė* Eiš (*Widura*) : *vidurys*, *Žlaugtaĩ* Trgl (*Żłoukty*) : *žlaūgtas* „1.alui daryti kubilas, 2. šlapias daiktas“ DLKŽ. Tokių formų daugiausia vietovėse, kur dar iki šiol yra iš seno kalbančių lietuviškai.

Visose parapijose išliko ir lietuviški priešdėliai, kurių taip pat nespėta suslavinti: *Antālanke* (*Antalanka*) : *ant lankos*, *Antākalnis* (*Antokol*) : *ant kalno*, plg. LVŽ I 113, *Paneriaĩ* (*Ponary*) : „1. Neries krantas, 2. artesnės prie Neries vietos“, *Paneriškės* (*Ponaryszki*), *Paplaujà* V (*Poplawy*) : *paplauti* „vandeniui tekant išnešti, išgraužti“, *Pājuodupis* (*Pojedubie*) : vieta palei *Júodupį*, *Pāraistis* (*Porojśc*) : vieta palei raistą, *Pāsalis* Eiš (*Posol*) : vieta palei salą ir t. t.

Dar daugiau yra vietovardžių, kilusių iš priesaginių daiktavardžių: *Balandiškės* (*Bołondziszki*), *Dvyniškės* (*Dźwiniszki*), *Gilviniškės* (*Gilwiniszki*), *Gudiškės* (*Gudziszki*), *Gumbišškės* *Eiš* (*Gumbiszki*), *Batviniškės* (*Botwiniszki*) : batvìnis „burokas“, *Kalniškės* (*Kalniszki*): *kalnas*, *Katūtiškės* (*Katuciszki*), *Laibiškės* (*Łajbiszki*), plg. *Láiba* (Zinkevičius 2008: 722), *Laibiškės* (*Medininkai* V), *Laibiškiai* (*Deltuva*), *Láibiškiai* (*Skapiškis*) LATSŽ 151, *Vilkiškės* Trgl (*Wilkiszki*), *Būrbišškės* (*Burbiszki*), *Kuprióniškės* (*Kuprianiszki*), *Lūkiškės* (*Lukiszki*) V; *Karklínės* *Eiš* (*Korklinie*), *Šeškėnė* (*Szeszkinie, Szeszkinia*) V; *Drūskininkai* (*Druskieniki*), *Laukiniškiai* *Eiš* (*Łowkieniki*); *Turgėliai* Trgl (*Turgele*), *Žemaitėliai* *Eiš* (*Žemojtele*). Pietryčių Lietuvos vardyne vartojamos daugelis lietuvių kalbos priesagų, bet dažniausia – priesaga *-išk-*.

Daug yra ir sudurtinių oikonimų: *Báltupiai* (*Boltupie*), *Pìliakalnis* (*Pilakolnia*), *Valākampiai* (*Wołokumpie*) V, *Gùdakampis* (*Gudakompie*), *Mùsiakalnis* (*Musiakolnie*) *Eiš*, *Tripuōdžiai* (*Trypojdzie*), *Valkaguliaĩ* (*Wołkogule*) Trgl. Šiai grupei priklauso ir oikonimai, aiškiai kilę iš dvikamienių sudurtinių pavardžių: *Bartautaiĩ* (*Bartowty*), *Buivydaiĩ* (*Bujwidy*), *Geismontaiĩ* (*Giejsmonty*) *Eiš*. Tokios pat vardyno ypatybės pastebėtos ir Vilniaus, Trakų, Švenčionių rajonuose ir dalyje Šalčininkų rajono, kuriuos tyrė A. Vanagas (1993: 30–41).

Retkarčiais oikonimai slavinti ne tik fonetiškai, bet ir morfologiškai, leksiškai: keistas visas žodis (*Dūkštas* – *Duksy*, *Dvaĩčiai* – *Dworce*, *Dvairykščiai* – *Dworzyszcze*, *Girdžiūnai* – *Kierdziejewce*, *Girinė* – *Olandria*, *Įlgasalis* – *Długa Ulica*, *Pagirỹs* – *Podlesie*, *Pakalniškės* – *Pogóry* Trgl, *Pabarė* – *Podborze* *Eiš*), šaknis (*Várniškės* – *Woroniszki* Trgl), priešdėlis (*Pagaidžiaiĩ* – *Podgajdzie* *Eiš*), priesagos (plg. *Adōmiškės* – *Adamowo* Trgl). Priesagos *-ėnai*, *-onys* keistos dvejopai: *Purvėnai* – *Purwiany*, *Tetėnai* – *Tetiańce*; *Ožiónys* – *Ażewicze*, *Krepčiónys* – *Chreptowicze*; *Kyvónys* – *Kiwańce*, *Skvirónys* – *Skwirańce* Trgl, *Butrimónys* – *Butrymańce*, *Joniónys* – *Janiańce*, *Stavidónys* – *Stawidańce*, *Užuklónys* – *Żukłańce*, *Vėžiónys* – *Wieżańce*, bet *Navakónys* – *Nowokuńce* *Eiš*.

SANTRUMPOS

Eiš – *Eišišškės*

Trgl – *Turgeliai*

V – *Vilnius*

LITERATŪRA

DLKŽ – *Dabartinės lietuvių kalbos žodynas*, Vilnius, 2000.

LATSŽ – *Lietuvos administracinio-teritorinio suskirstymo žinynas. II dalis*, parengė Z. Noreika, V. Stravinskas, Vilnius: Mintis, 1976.

LVŽ – *Lietuvos vietovardžių žodynas* 1. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, 2008.

Salys 1983 – Salys A. *Raštai. Tikriniai vardai* 2. Roma.

Vanagas 1993 – Vanagas A. Pietryčių Lietuvos vietovardžiai. *Lietuvos rytai*. Vilnius: Valstybinis leidybos centras, p. 30–41.

Zinkevičius 2008 – *Lietuvių asmenvardžiai*. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas.

SERGEY GORYAEV

(Ural Federal University, Russia / Missionary Institute, Ekaterinburg, Russia)

“Baltic” Streets on Russian Cities Maps

The investigation is focused on modern Russian urbanonyms (street names, lane names and so one) which reflect the deep historical connections between Russia and the Baltic States – Estonia, Latvia and Lithuania. Until now many cities of modern Russia retain urbanonyms (street names, lane names and so one) given in Soviet times and among them the “geographic” model of name giving is widely spread, particularly, typical are the names given after the republics of the former Soviet Union and its cities. Thus, despite of changing in geographical, ideological and political situation, these names are still represented on the maps of Russian cities. In modern Russia, about ten streets in different cities and towns are named after each of the Baltic States – *Lithuanian street*, *Latvian street*, *Estonian street*. The same is true of urbanonyms *Vilnius street* and *Tallinn street*, herewith *Riga streets* are several times more numerous than all the others. Most of the names were created in 20th century. However, some of these names date back to the 19th century. E.g., *Vilnius lane* in St. Petersburg was named after the city of Vilnius in 1858, so the Russian name retains the old form of the adjective ‘*vilenski*’ instead of the new one ‘*vilnusski*’. Despite the name, this is not a lane but a street, most of which was renamed in Soviet times, but in 1998 the full street received a historical name again. In some cases, we can talk about the formation of urban toponymical microsystems. For example, the city of Ekaterinburg, geographically located more than two thousand kilometres from the Baltic coast, do have *Lithuanian street*, *Latvian street*, *Estonian street* accompanied by *Tallinn lane* and *Riga lane*.

The presentation will consider the quantitative and qualitative distribution of these names, as well as the system relations between them.

DONATAS GUDELIS

(VĮ GIS-Centras / Vilniaus universitetas, Lietuva)

Toponimai Lietuvoje: jungtinis duomenų rinkinys bei jo analizės galimybės

Šio dešimtmečio pradžioje buvo suvoktas jungtinio ir iš skirtingų šaltinių sudaryto toponimų rinkinio poreikis. Jį lėmė keli aspektai:

1. Nebuvo vieno oficialaus vietovardžių duomenų rinkinio. Atskirų objektų pavadinimai buvo kaupiami skirtinguose valstybės registruose ir kadastruose, tačiau juos visus integruojančio – nebuvo.
2. Oficialiuose valstybės registruose ir kadastruose kai kurių objektų (upių, ežerų, tvenkinių, riedulių, salų, miestų dalių ir pan.) pavadinimai nebuvo kaupiami dėl pačių objektų smulkumo, menkumo ar kitų priežasčių.

3. Sovietmečiu Lietuvoje aktyviai vykdytos kolektyvizacija ir melioracija, gyvenviečių sistemos keitimas, pirmiausia pasireiškęs priverstiniu kaimų ir vienkiemių naikinimu, lėmė gyvenamųjų vietovių vardų nykimą iš oficialiųjų šaltinių, o kartu ir gyvosios vartosenos. Lietuvai atkūrus nepriklausomybę jau dėl demografinių pokyčių toliau nykstant kaimams šis procesas tęsiasi. Suvokta, kad naikinami gyvenamųjų vietovių vardai nekaupiami jokioje duomenų bazėje, todėl gali visai išnykti arba būti iškreipti.
4. Kituose įvairiuose duomenų šaltiniuose (vietovardžių žodynuose, bibliotekose saugomuose kraštotyros ištekliuose, bažnytinių metrikų knygose) sukaupta informacija apie vietovardžius dažnai buvo tik apytiksliai susieta su vietovės informacija arba visai nesusieta.
5. 2014 m. Nacionalinės žemės tarnybos iniciatyva, integruojant informaciją iš skirtingų šaltinių, buvo sukurtas ir dabar nuolat naujinamas bei pildomas oficialus valstybės vietovardžių duomenų rinkinys, kuriuo pasinaudoti gali kiekvienas. Jame sukaupti tiek duomenys iš oficialių šaltinių, tiek iš neoficialių (reljefo objektai, istoriniai regionai, 1940–1990 m. panaikintos gyvenvietės ir kiti), maža to – jį gali pildyti ir visuomenė ar mokslo bendruomenė.

Pranešimo metu bus pristatytas vietovardžių duomenų rinkinys bei jo analizės, naudojant geografinės informacijos sistemas, galimybės, kurios gali būti taikomos geografijos, kraštotyros bei lingvistiniuose tyrimuose.

SAULE IMANBERDIYEVA, ZHANAT SEYTOVA

(S. Seifullin Kazakh AgroTechnical University, Kazakhstan)

Biotoponyms on the Territory of Kazakhstan

The article defines the significance of flora and fauna for the formation of toponyms in the territory of the country, and the importance of the hive compared to livestock breeding in the Kazakh life. A brief analysis of the linguistic-genetic linkage, meaningful, semantic commonality, historical succession of ancient names with the names of the land of the modern Kazakhstan onomastic space.

A language study is conducted on toponyms, which differentiate human perception of the world in the formulation of a fragment of the toponymic linguistic image of the world, which is a part of the human mind's perception, that is consistent with the toponymy research methodology.

On the basis of the biotoponyms study, the following specifications have been identified:

- the toponymics of the plant name have been reflected in the priority of the plant name than the name of the animal. It has been determined that Kazakhs are dependent on the way of life, such as cattle breeding, use of medicinal herbs;
- ancient biotoponyms have been identified on the basis of ancient Turkic languages and nowadays there are subtle meaning names;

- although on the basis of previously established hunting toponymy was related to hawks, it was understood that the names formed during the Soviet era were related to certain events;

- it is observed that rectilinear applications of multicomponent biotoponyms (-ly / -li / -dy / -di / -ty / -ti) are also preserved in modern names;

- the current “toponyms” formed on the basis of ancient geographical terms have been found to contain false information about the “fertility-related component”, for example, the “cow” in the *aquarium platoon* has nothing to do with the word “cow” in the modern Kazakh language, the Mongolian language “dried river channel”, word of value;

- toponyms are names of the cattle breeding, which are ancient synonyms in modern Kazakh language. However, their meaning is known only to language specialists or livestock specialists;

- toponyms contain components indirectly related to flora and fauna as well as to the grower.

DARIUS IVOŠKA

(*Institute of the Lithuanian Language, Lithuania*)

Historical Lithuanian Personal Names in the “Marienburg Treasurer’s Book 1399–1409”

The documents of the German Order are the main sources of the historical Lithuanian onomasticon and still contain a great deal of valuable material that adds to our knowledge of our onomastics and its development. It should be noted that until now there is no dictionary of historical Lithuanian personal names, therefore a detailed analysis (especially etymological) of each name is an important task.

The research focuses on the analysis of Lithuanian personal names found in the collection of the German Order records “Marienburger Tresslerbuch der Jahre 1399–1409” (En. „Marienburg Treasurer’s Book 1399–1409”) from the beginning of the 15th century. This revenue and expenses register was started at the behest of the Order by the Treasurer under the supervision of the Grand Commander in 1399. The Treasurer was handed over income and expense slips (Ger. Zettel) by separate financial services from the regions. The “slips” were usually destroyed after the payer’s or payee’s data was entered into the register. The final report for the year was made annually before Christmas. This is the only surviving set of documents of this kind, so it is not known whether such documents existed before 1399 and after 1409, when the linguistic registry was completed. Lithuanian personal names for the current report were collected from the printed version of the register published in 1896 by Enrich Joachim, the archivist at the Königsberg State Archive. The printed version was prepared by transcribing the manuscript Folio No. 140, stored in the State Secret Archive “Prussian Cultural Heritage” (Ger. Geheimes Staatsarchiv “Preußischer Kulturbesitz”).

The 1404 records about the German Order taxes imposed on the Lithuanian mercenaries mention the personal name *Gandiln*: 1404 *Losunge der Littowen gesinde*. ***Gandiln*** dem ist gelost

eyn bruder von 16 jaren vor 6 m. (MTB 315). The Historical Index of Lithuanian Personal Names (HILPN) contains no entries with the stem *Gand-*. Zigmas Zinkevicius (2008: 89) gives only two Lithuanian double-stemmed personal names, i.e. *Gānd-rimas* and *Jó-gandas*. The scholar assumes that these two names are highly likely derived from *Gaud-*, but does not rule out the possibility to relate *Gand-* with the Lith. *gañdas*, *žinia* (En. *gossip, news*). Such surnames do not exist in the Lithuanian surname database either. Reinhold Trautmann (1925: 28) identified only one Prussian personal name with stem *Gand-* 1357 *Gāndobxo*, but is not sure about the correct inscription of the name.

Considering the fact that Lithuanian anthroponymy practically contains almost no personal names with the stem *Gand-* as well as the data obtained from the German Order documents published by the archivist Joachim, who, we believe, had read the Lithuanian personal name *Gandiln* correctly, allows us to hypothesize that such a name could be of Lithuanian origin. Cf. Lith. surname *Gandrìmas* the first part of which is not clear and may be derived from **gant-* (**Gant-rìmas*). Also, cf. Lith. surname *Gandrimāvičius*, which could originate from **Gant-rim-avičius*. The stem **Gant-* occurs more often in the second part of Lith. personal names: cf. *Sùrgontas*, possibly a derivative from **Sur-gantas*, *Daũ-gantas*, *Gāl-i-gantas*, =*ēd-gantas*, *Fý-gantas*, *Skaũst-gantas*, *Svìr-gantas*, and may be related to Lith. *ganýti: ginti* (LPDBe). Zinkevičius (2008: 89) classifies *Gant-* as the inheritance. This allows us to assume that there might have existed Lith. personal names with the stem *Gand-* or *Gant-*.

For *Gand-* cf. Lith. *gañdas* ‘girdas, paskala’ (LKŽe), i.e. “gossip”. Also cf. Lith. *gandėti (gañda, -ėjo)* ‘turėti pakankamai, ištekti; pavykti, pasisekti’ (LKŽe, ALEWe), i.e. “to have enough, to suffice; to succeed” and *gandėtis (-ėjasi, -ėjosi)* ‘bijotis, baimintis’ (LKŽe), i.e. “to fear, to have fears”. Also cf. Sambian personal name 1360 *Gande* (Pierson 1873: 502). Cf. Prussian personal names *Gande*, *Gandike*, *Gandil*, *Gandit*, which Ernst Lewi (1904: 48) relates to Lith. *gastù, gandaũ, gāsti*.

For *Gant-* cf. *gánta* ‘rievė, sriegė, išpjova, rantis sraigtui’ (En. “groove, thread, cut-out at the propeller”); *gántas* ‘trijų sluoksnių tinklas, kurių vidurinis turi tankias akis’ (En. “a three-layer network with the middle having dense meshes”); *gantauti (-áuja, -ávo)* ‘baidyti, varyti žuvis į gantą (tinklą); gaudyti žuvis su gantu’ (En. “to scare fish into gantry nets; catching fish with gant”) (LKŽe). Also cf. Prussian personal name 1277 *Pigant* (Trautmann 1925: 76).

It is possible to assume that the personal name **Gand-il-* or **Gant-il-* has once existed. For the suffix *-il-* cf. Lith. personal names *Dovìlas*, *Gìntilas*, *Juñdilas*, *Vaĩdilas*, *Dabrilà*, *Gintilà* (Skardžius 1996: 181). In this case the *-el-* suffix is not excluded, cf. Lith. personal names *Dargelýs*, *Juodelis*, *Juodėlis*, *Juodėlė*, *Kalvėlis*, *Vyrėlis* (Skardžius 1996: 177). Diminutive names **Gand-el-is* or **Gant-el-is* hypothetically would also seem possible. The inflections, of course, remain unclear.

The author of this report is of the opinion that research into historical personal names should focus on both the known stems of personal names, which are traditionally used to analyze and explain the derivation and origins of historical personal names, and appellatives. The lack of analogous modern personal names stems for the interpretation of new found historical personal

names and justification of their origin does not necessarily mean that such names did not exist or cannot be found. Appellatives could certainly have given rise to the appearance of personal names, especially in the period prior to the beginning of Lithuanian writing.

ILGA JANSONE

(Latoijas Universitātes Latviešu valodas institūts, Latoija)

Populārākie latviešu uzvārdi mūsdienās

Latviešu uzvārdi mūsdienās saistīti gan ar vēsturisko un kultūrvēsturisko situāciju Latvijas novados līdz 19. gadsimta vidum, gan ar jaunākiem demogrāfiskiem un migrācijas procesiem. Pētījumam izmantoti LR Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes 2016. gada dati, pēc kuriem noteikti un analizēti simts populārākie latviešu uzvārdi.

Var izdalīt vairākas populārāko uzvārdu grupas pēc to cilmes un semantikas.

1. 1. Uzvārdi, kuru pamatā ir latviešu valodas apelatīvi.

Ir likumsakarīgi, ka no 100 populārākajiem uzvārdiem visizplatītākie ir floras semantikas uzvārdi. Šai grupā ietilpst arī populārākais latviešu uzvārds *Bērziņš*, kā arī trešais populārākais – *Ozoliņš*. Starp 100 populārākajiem latviešu uzvārdiem ar augu nosaukumiem motivēto uzvārdu ir 31.

Otra populārākā uzvārdu grupa ir saistīta ar dzīvnieku nosaukumiem. Starp 100 populārākajiem latviešu uzvārdiem ar dzīvnieku nosaukumiem motivēto uzvārdu ir 20, t. i., tie sastāda piekto daļu.

Nelielas grupas veido fiziogēogrāfiskās semantikas uzvārdi, kā arī amatu nosaukumu, dabas parādību, dārgmetālu, cilvēka ārējo pazīmju motivēti uzvārdi.

No 100 populārākajiem latviešu uzvārdiem 64 ir iespējams saistīt ar latviešu valodā izplatītiem sugasvārdiem.

1.2. Uzvārdi, kuru pamatā ir vācu valodas apelatīvi

Atšķirībā no uzvārdiem, kuru pamatā ir latviešu valodas sugasvārdi, ir grūti pateikt, vai vācisko uzvārdu pamatā ir sugasvārds vai kāds vācu uzvārds, vai vietas nosaukums. Vācu cilmes varētu būt 21 no simts populārākajiem latviešu uzvārdiem.

1.3. Uzvārdi, kuru pamatā ir krievu/slāvu valodas apelatīvi

Tāpat kā vācu cilmes uzvārdiem, arī uzvārdiem, kas saistīti ar slāvu valodām, ir grūti noteikt, vai uzvārds ir radies kādā Latvijas draudzē vai muižā, vai arī pārņemts no kāda slāvu (visbiežāk – krievu) uzvārda vai vietas nosaukuma. Par labu slāvu cilmei vismaz kāds no pētniekiem ir izteicies par pieciem uzvārdiem.

2.1. Uzvārdi, kuru pamatā ir onīmi

Otru lielo uzvārdu grupu veido uzvārdi, kuru pamatā ir kāds cits īpašvārds – vietvārds vai personvārds. Starp simts populārākajiem uzvārdiem nav sastopams neviens, kura pamatā būtu vietvārds.

Ļoti lielas atšķirības vērojams uzvārda nesēju skaitā. Tikai trim uzvārdiem ir vairāk nekā 10 000 to nesēju, un tikai 10 uzvārdiem ir vairāk nekā 5000 nesēju. Simts populārākie uzvārdi norāda

gan uz uzvārdu došanas pamattendencēm, gan uz latviešu valodas kontaktiem ar citām valodām. Pamanāmas arī atšķirības uzvārdu došanas tradīcijās dažādos Latvijas novados.

VALENTINAS JUŠKEVIČIUS

(Vilniaus kolegija, Lietuva)

Karaliaučiaus istorinių vietovardžių duomenų rinkinys ir naujos onomastikos tyrimų galimybės

Dirbdamas su Europos vietovardžiais Europos Komisijoje, Jungtiniame tyrimų centre, pastebėjau, kad GIS (Geografinės informacinės sistemos) duomenų bazėse nėra jokių baltiškų vietovardžių, esančių už Lietuvos ir Latvijos ribų. Taip yra todėl, kad niekas nėra suskaitmeninęs baltiškų pavadinimų už šių šalių ribų. Oficialiame lygmenyje yra tik Valstybinės lietuvių kalbos komisijos 1997 m. išleistas „Tradicinių lietuviškų vietovardžių“ sąrašas, kuris apima tik apie 500 pavadinimų už Lietuvos ribų, bet jis taip ir liko tik ant popieriaus. Todėl nusprendžiau pats tokį duomenų rinkinį sukurti.

Dėl didelės pavadinimų gausos nusprendžiau apsiriboti tik Karaliaučiaus sritimi. Kiekvienam vietovardžiui priskyriau geografines koordinates. Pasirinkau *CartoDB* platformą ir sukūriau *web* puslapį <http://vietovardziai.lt>. Dabar duomenų bazėje yra daugiau nei 4600 gyvenviečių ir 700 upių pavadinimų. Džiaugiuosi, kad didžiulį darbą yra atlikę vokiečiai, Rytų Prūsijos senųjų vaizdų entuziastai. Jie portale <https://www.bildarchiv-ostpreussen.de/> yra surašę beveik visus istorinius Rytų Prūsijos vietovardžius, kada nors paliudytus istoriniuose šaltiniuose. Taip pat daug senųjų vietovardžių radau įvairiuose senoviniuose žemėlapiuose bei leidiniuose. Jų autoriai yra Merkatorius, Neselmas, Gerulis ir kt. Stengiausi atrinkti seniausius, baltiškiausiai skambančius pavadinimus. Tai yra medžiaga ne tik baltų kalbų tyrinėtojams, bet ir istorikams. Naudojantis tokiais GIS programų įrankiais, kaip *Query Builder* ir *SQL where clause*, galima aptikti, kur Karaliaučiaus srityje yra paplitę pavadinimai su baigmeniu *-čiai* arba su kuria vietoje yra susijęs vardas *Gediminas* ar kiti karalių vardai.

DALIA KAČINAITĖ-VRUBLIAUSKIENĖ

(*Institute of the Lithuanian Language, Lithuania*)

The Expression of Historical, Cultural and Natural Space in Oronyms

Language analysis means more than just learning its grammar, sentence structures and vocabulary. Through language analysis we learn about the world. Culture, faith, myths, worldview and folklore, its span and historic development are encoded in a language. These myths, beliefs and folklore reveal a nation's character, the qualities constructed and expressed by its people, the development of the world and its structure.

Oronyms are the undoubtedly important element of the language that encode humanity's worldview, cultural history, and the relationship that a nation has with its language. Their role is to single out one object from a whole class. In most cases, this process is not mechanical and isn't as simple as sticking a tag on something. The creation of oronyms often relates to the individual's knowledge correlating with the content of their thoughts, cultural, social, historic, aesthetic and other experiences. The motivational indication of a proper noun chosen by the individual is important, since it explains how the nation understands the world.

The goal of this presentation is to outline historic, cultural and natural expression in oronyms, one of the categories of oronyms.

RŪTA KAZLAUSKAITĖ, AGNĖ KLYBAITĖ

(*Šiaulių universitetas, Lietuva*)

Tarmės fonetika Pakruojo rajono gyvenamųjų vietų registruose

Visi Lietuvos gyvenamųjų vietų pavadinimai pirmą kartą užfiksuoti 1925 m. išleistoje knygoje *Lietuvos apgyventos vietos: pirmojo visuotinio Lietuvos gyventojų 1923 m. surašymo duomenys*. Po pusės amžiaus pasirodė Zigmunto Noreikos ir Vincento Stravinsko parengtas *Lietuvos TSR administracinio-teritorinio suskirstymo žinynas* (I d. – 1974, II d. – 1976 m.). Pirmasis registras kalbos mokslui svarbus tuo, kad „jame apgyventos vietos pavadinimas buvo rašomas taip, kaip ten ją vietos žmonės vadina“ – įrašai rodo tarmės fonetiką, kirčiavimo dalykus. Antrajame registre vietų pavadinimai pateikiami perrašyti bendrine kalba. Kalbos norminimo darbams vadovavo prof. habil. dr. Aleksandras Vanagas.

Pranešimas skirtas dabartinio Pakruojo rajono vietovardžiuose, kurie užfiksuoti abiejuose nurodytuose registruose, matomoms tarmės fonetinėms ypatybėms aptarti. Panevėžiškių patarmę rodo 83 Pakruojo rajono oikonimai.

Įrašai 1925 m. šaltinyje liudija Pakruojo rajono šnektose vykstantį dvigarsio *an* susiaurėjimą (plg.: *Vismontėliai* ir *Vismantėliai*), nekirčiuotų ilgųjų kamieno balsių ir sutaptinių dvibalsių *uo*, *ie* sutrumpinimą (plg.: *Muravotas* ir *Mūravótas*, *Medynė* ir *Mėdinė*), *u*. ir *u*, *i*. ir *i* akustinį supana-

šėjimą (plg.: *Dučiai* ir *Dūčiai*, *Ziliai* ir *Zyliai*), nekirčiuotojo *e* paplatėjimą, vartimą *a* (plg.: *Kabališkiai* ir *Kabališkiai*), trumpųjų aukštutinių balsių atvirėjimą (plg.: *Krompiai* ir *Krum̃piai*, *Velkinė* ir *Viļkinė*), pasiskolintų *e*, *o* uždaresnį tarimą (plg.: *Aleksėjevka* ir *Aleksėjevka*), nestiprų *a* supriešakėjimą po *j* (plg.: *Majeliai* ir *Majėliai*), junginių **le*, **lė* sukietinimą (plg.: *Ruslaliai* ir *Ruslėliai*), tikėtiną šlekiavimą (plg.: *Žimbiškiai* ir *Zim̃biškiai*), įvairius fonetinius reiškinius: tolimąją asimiliaciją, sinkopę, kontrakciją (plg. *Maščioniai* ir *Masčióniai*, *Linkaučiai* ir *Linkāvičiai*, *Pamušninkai* ir *Pamūšininkai*) ir kt. ypatumus.

Abiejų laikotarpių pavyzdžių sugretinimas rodo įvairius kalbos kitimus. Sakysime, pavadinimai *Plonenų-Baltųjų plytynčia* ir *Plonenų-Didž.[iujų] dvaras* verčia manyti, kad prieš šimtą metų oikonimas *Plonėnas* veikiausiai dar buvo kirčiuojamas šaknyje; *Razalimą* pakeisti į *Rozalimą* bus paskatinęs labiau paplitęs vardo *Rozalija* variantas.

Tarmės faktai ir jų sisteminė analizė rodo, kad kai kurios 1976 m. įteisintos formos netikslios: *Birjāgala*, *Dvariūkai*, *Ařmonaičiai* ir pan.

DALIA KISELIŪNAITĖ

(Lietuvių kalbos institutas, Lietuva)

Aleksandro Vanago vadovautos ekspedicijos 1960 m. Klaipėdos krašte medžiagos vertė ir aktualizavimas

1960 m. vasarą A. Vanago vadovaujama mokslinė ekspedicija rinko vardyno medžiagą Vakarų Lietuvoje. Žinant, koks likimas ištiko Klaipėdos krašto senbuvių, kalbos tradicijos kūrėjų ir tęsėjų, kiekvieno informanto, kilusio iš šio krašto, duomenys turi neįkainojamos vertės. Surinkta medžiaga užfiksuota dar prieškariniu parengtose „Žemės vardų“ anketose ir saugoma LKI vardyno skyriuje. A. Vanagas asmeniškai dalyvavo ekspedicijoje ir pildė korteles. Šios medžiagos pagrindu buvo nustatomos norminės vietovardžių formos istoriniame Klaipėdos krašte. Lietuvių kalba rašytų Klaipėdos krašto vardyno dokumentų yra itin mažai, o rekonstruojant vardų formas iš vokiškų šaltinių, neturint vietinių žmonių liudijimų žodžiu, neišvengiama klaidų. 1960 m. ekspedicijos medžiaga pasinaudota buvo tik iš dalies – nustatant normines svarbiausių hidronimų ir oikonių vardų formas, kurias būtina įteisinti registruose. Likęs sukauptas onomastikos turtas laukia tyrėjų, o jų išvadų – vietinės bendruomenės. Istorinio onomastikos paveldo aktualizavimas yra visuomenės raštingumo ir brandos ženklas, o kad vietiniai kraštotyrininkai ir kalbininkai-mėgėjai, turėdami gerų ketinimų, nepridarytų sunkiai ištaisomų klaidų, specialistams delsti nebegalima. Pranešime supažindinama su svarbiausiais minėtos ekspedicijos rezultatais, jų verte dabartiniame mokslo kontekste, iškeliamos medžiagos aktualizavimo, tikslinimo, koregavimo problemos. 2018–2019 m. kai kuriose Klaipėdos rajono seniūnijose atlikus pakartotinę ekspediciją, ryškėja vardyno raidos tendencijos, kurias lemia ne tik kraštovaizdžio ir administracinio skirstymo pasikeitimai, bet ir etninė ir sociolingvistinė bendruomenės raida.

NATALIIA KOLESNYK, OKSANA PETRENKO

(*Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University, Ukraine*)

Literary Onomastics: State of Knowledge and Prospects

Literary onomastics in Slavic onomastics belongs to the most popular trends: the 40th issue of the journal *Onoma* was published in 2005, and it included almost 20 articles in literary onomastics from all over the world. For example, in the field of Ukrainian language studies almost 1/3 of the overall number of scientific researches in onomastics are dedicated to the issue of literary onymy. Polish onomasts calculated that for the last 50 years their national onomastics has comprised over 800 researches in literary onomastics. Russian scholars claim that after literary onomastics have appeared, the number of scientific schools has doubled for the last 2 decades.

However, despite this trend being popular, literary onomastics still has some terminological discrepancies, in particular regarding its own name. For example, in Ukrainian linguistics it is common to use the following terms: *literary onomastics*, *poetic onomastics*, *onym's poetics*, *poetonymology and so on*. In our opinion, this can be explained by complexity of the subject-matter, as well as by diversity of aim and objectives, by those aspects altogether, which are considered to be the subject-matter of literary onomastics, by understanding of its scale and content. Apart from analyzing its terminology, we offer our own perspective as to the scale and content of this field of onomastics. We believe that nowadays literary onomastics (which according to Czech onomast R. Shramek belongs to onomastical sub-disciplines and has the study of onyms in appellative context as its subject-matter) can accumulate different scientific schools of proper names, mentioned in literary texts. A common feature of such texts would be recreation of reality in images. These texts, which are the art of words, use proper names in their own definite, relative for each separate text, esthetic terms. The diversity of these texts (myths, folklore, biblical, literary and so on), their esthetic base, special features of communication and specific use of proper name are largely noticed. With that being said, we believe that considering literary onomastics as a complex multi-aspect onomastic field is has its prospects.

MICHAŁ KONDRATIUK

(*Lenkija*)

Dėl baltų vietovardžių ir antroponimų slavinimo Balstogės srityje

Balstogės kraštas buvo Lenkijos ir Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės pasienis. Tai 1569–1795 m. buvusios Palenkės ir Trakų, Naugarduko, Bresto provincijų vakarų periferijos dalis, priklausiusi Lietuvos Didžiąjai Kunigaikštystei. Šis plotas driekėsi tarp Augustavo kanalo šiaurėje, Bugo upės pietuose, valstybės sienos su dabartine Baltarusijos Respublika rytuose ir Mėtos,

Bebros (lenk. *Netta, Biebrza*), Narevo, Šlinos, Mienios ir Nužeco upių vakaruose. Ilgą laiką tai buvo baltų ir slavų genčių susitikimo vieta, o XIV–XVII amžiuose – lenkų, rusėnų, lietuvių ir jotvingių kalbų kontaktų regionas.

Šioje srityje iki šiol, be lenkų tarmių, yra ir baltarusių bei ukrainiečių tarmės, tačiau nėra lietuvių tarmių ir kompaktiškai gyvenančių lietuvių tautybės žmonių grupių. Lietuvių tarmių ir lietuvių gyventojų buvimo šioje srityje praeities įrodymai yra daugybė šio regiono vietovardžių ir lietuviškos kilmės pavardžių (žr. M. Kondratiuk, *Baltiški elementai Balstogės regiono toponimijoje ir mikrotoponimijoje*, Vroclavas – Varšuva, Ossolineum, Lenkijos mokslų akademijos leidykla, 1985; to paties autoriaus: *Balstogės regiono vietovardžiai ir asmenvardžiai*, Balstogė, 2016; straipsnius: *Baltų kilmės vardai Balstogės regione; Apie keletą bendrų baltiškos kilmės pavardžių Balstogės regione* ir kt.).

Pranešime pateikiami baltiškų asmenvardžių ir vietovardžių slavinimo būdai tiriamoje srityje ir vakarinėje Baltarusijos dalyje.

ALEH KOPACH

(Belarusian State University, Belarus)

The “SOURCE-PATH-GOAL” Schema in Place-names of Belarus

The “SOURCE-PATH-GOAL” cognitive schema and its significant components (SOURCE, PATH, GOAL, DIRECTION) are considered in this report in names of various types of toponymic objects of Belarus: field names, names of water objects and populated places. Unlike possible examples of its use in such sentences as *Ад месца X я накіраваўся да месца Y* ‘I went from place X to place Y’, the implementation of this schema in place-names will be incomplete. To be fully implemented in place-names the scheme lacks a component SOURCE, which is not included into the adverbial modifier of place. The second “superfluous” component of the cognitive schema is GOAL (an indicator of the type of object towards which a person moves). A local resident is quite able to do without words like *балота* ‘marsh’, *поле* ‘field’, etc. in a narrow context of use. It is meant, but more often it is not expressed explicitly. As a result, the prepositional case of Belarusian place-names turns into a prefix-and-nominative form, first merging with the preposition and then losing indicators of indirect cases. A quantitative assessment of the parallel-graduate grid of place-names allows not only to confirm the productivity of these forms in field names, but also to note the increase in the number of such forms in the names of populated places. The most productive linguistic means implementing the schema in Belarusian are the prepositions / prefixes *pad / pad-* ‘under’ and *za / za-* ‘behind’. The former indicates that the GOAL is located in close proximity to the intermediate PATH (and below it), which is represented by the name of the more significant object (figure); the latter places the GOAL on the other side of the intermediate PATH. Such names do not show stability of their structure, which is probably due to the insufficient degree of abstraction of these place-names from expressing locative relations.

Lietuvių ir latvių onomastikos terminija¹

Kalbotyros šakos, tyrinėjančios tikrinius žodžius – onomastikos, terminų tvarkyba ir vartoseną rūpi įvairių šalių onomastikos specialistams, todėl terminografijoje esama šiai šakai skirtų anglų, čekų, prancūzų, rusų, vokiečių ir kt. kalbų terminų sąvadų. Lietuvių ir latvių kalbų onomastikos terminai įtraukti į bendruosius kalbotyros terminų žodynus. Nors kalbamųjų terminų žodyną apimtis nelabai skiriasi (lietuvių yra apie 1800 terminų, o latvių – apie 2000), į latvių kalbos žodyną (išleistas 2007 m.; plg. lietuvių 1990 m.) onomastikos terminų įtraukta daugiau, nes pastaruosiu metu jos metakalba tvarkoma sparčiau.

Pranešime gretinamuoju aspektu nagrinėjami lietuvių ir latvių kalbų onomastikos terminai.

Tiek lietuvių, tiek latvių onomastikos terminijoje esama sinonimiškai vartojamų savos ir svetimos kilmės terminų. Pavyzdžiui, latvių kalboje kaip sudurtinio termino *īpašvārds* ‘tikrinis žodis’ sinonimas vartojamas graikų kilmės terminas *onīms* ‘onimas’. Lietuvių terminijoje plačiai paplitęs sudėtinis lietuviškas terminas *tikrinis žodis* (neretai *tikrinis vardas*, *tikrinis daiktavardis*), nors sinonimiškai vartojamas ir *onimas*. Su tuo susijusi dūrinio dėmens *-onimas* t. y. ‘antroji sudurt. žodžio dalis, reiškianti „vardas“, „pavadinimas“, „žodis“’ (TŽŽ 2013, 587), vartoseną. Gretinimas rodo, kad tikrinių žodžių rūšims pavadinti lietuvių kalboje paplitę dūriniai ir su *-vardas*, ir su *-onimas*, o latvių kalboje terminai su dėmeniu *-onīms* dažnesni nei su *-vārds*: *vietovardis*, *toponīms* (latv. *vietvārds*, *toponīms*), *upēvardis*, *potamonīms* (latv. *potamonīms*), *vandenvardis*, *hidronīms* (latv. *hidronīms*) ir pan.

Kuriant ar vartojant terminus svarbu ne tik pasirinkti tinkamiausią jų formą, bet ir įvertinti sąvokos sampratą. Kai kuriais atvejais lietuvių ir latvių kalbų terminų vartoseną skiriasi nuo kitų šalių praktikos, pavyzdžiui, terminų *eksonīms* (latv. *eksonīms*) ir *endonīms* (latv. *endonīms*) samprata įvairiose kalbose (plačiau žr. Bušs 2019).

LITERATŪRA

Bušs – Bušs O. *Mozaika. Onīmu un apelatīvu cilme, nozīme, lietojums*. Darbu izlase. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2019.

TŽŽ – *Tarptautinių žodžių žodynas*. Vilnius: Alma littera, 2013.

¹ Pranešimas parengtas pagal Valstybinės tyrimų programos (Latvija) projektą *Latvių kalba* (Nr. VPP-IZM-2018/2-0002).

Vietovardžiai – kūrgrinda į praeitį

Istoriją kuria žmonės apibrėžtoje erdvėje ir tam tikroje istorinėje epochoje, net ir tais laikais, apie kuriuos šiandien neturime jokių rašytinių duomenų. Tačiau mokslininkai išmoko atkurti ikirašytinės istorijos faktus, remdamiesi kompleksu kitų mokslų duomenų: lingvistikos, archeologijos, antropologijos, etnologijos ir t. t.

Jungiamoji grandis, savotiška kūrgrinda tarp etninių požymių stokojančių, tačiau tvirtai su konkrečia teritorija susijusių archeologijos faktų ir kalbos, kaip esmingiausio etnoso tapatybės požymio, yra vietovardžiai/onimai. Etnogenetinės hipotezės tampa pakankamai argumentuota teorija tuomet, kai pavyksta nustatyti senų ar seniausiųjų vietovardžių sluoksnių lingvistinę priklausomybę ir kai paaiškėja, jog vieno ir to paties tipo vietovardžių arealas sutampa su vieno tipo archeologine kultūra.

Vietovardžiai, pavyzdžiui, liudija, kad skirtingais istoriniais periodais didžiulė centrinės Europos ir dar didesnė rytų Europos teritorijos dalis buvo apgyventos baltų genčių. Tuos liudijimus patvirtina ir archeologiniai duomenys. Neišvengiamai kyla klausimai: kada ir kaip kito baltų genčių apgyventa teritorija? Kurios baltų gentys buvo nuklydusios toli į rytus, net iki Volgos?

Net ir nepakankamai išsamūs tyrimai leidžia tvirtinti, jog dabartinės Rusijos centriniuose rajonuose bei šiaurės-vakarų zonoje savo pėdsakus vietovardžiuose paliko tiek bendrabaltiško tipo, kuris kartais sunkiai atskiriamas nuo lietuviškojo, tiek ir vakarų baltų arba prūsiškojo tipo pavadinimai.

Dėl pastarojo, „prūsiškojo“ tipo vietovardžių pėdsakų Rusijos teritorijoje, apie kuriuos pirmas prabilo rusų mokslininkas Vladimiras Toporovas, šiandien vyksta diskusija, mėginant nuneigti ir tokių vietovardžių buvimą centrinėje Rusijoje, ir visą V. Toporovo indėlį į baltų etnogenezės tyrimus. Tačiau faktai kalba patys už save.

Jei, pavyzdžiui, Okos baseino upės *Maza* pavadinimą galima būtų sieti ne su vakarų baltų, o su latviškojo tipo vandenvardžiais (plg. Ventos baseino Latvijoje upė *Maza*), tai Nevos (Leningrado sritis) intako *Tocho* pavadinimas kildintinas iš sen. pr. *tusnan* „tylus, tykus“, ką patvirtina ir 1698 m. sudarytame Nevos baseino žemėlapyje užrašyta senesnė forma: *устье Тусно*. O kokie dar, kaip ir kada vakarų baltų hidronimai atsirado Rusijos teritorijoje – tolesnių tyrimų objektas.

Seniausias baltų tekstas ir jo antroponimai

Bazelio pėdsako dešifravimas bei pirmasis prūsų teksto perskaitymo bandymas datuojami 1974–1975 m., kuomet atsirado ir bendra teksto išdėstymo strategija (grindžiama persiflažu), ir nuodugni pavienių lyčių interpretacija. Ypač daug nuomonių buvo išsakyta dėl žodžių *thoneaw labonache*, kurie iki šiol laikomi miglotais: „Only ‘*thoneaw*’, in spite of the numerous interpretative hypotheses surrounding it, has remained rather obscure“ (Ardoino 2016: 13). Mažai aktualizuotas lieka Christiano Stango korespondencijoje su Williamu R. Schmalstiegu išreikštas (McCluskey, Schmalstieg, Zeps 1975: 162; Dini 2000a: 201) aiškinimas, pagal kurį *thoneaw* žymi konkretų asmenį (*An*)*tonijaus* vardu: „Laba diena, Antonijau...“. Tokią galimybę svarsto Bammesbergeris (Bammesberger 1998: 125–126), Dinis (Dini 2000b: 398), Lemeškinas (Lemeškin 2013: 21; 2017: 96), bet atmeta kaip teorinį bei neįtikinamą Kortlandtas (Kortlandt 1998: 128). Su Kortlandtu, kuris nepateikė jokių argumentų savo teiginiui pagrįsti, negalima sutikti. Asmenvardžio identifikavimą lemia pozicija ir funkcinė struktūrinė teksto analizė: *thoneaw* eina po etiketinio interjektyvo **kaileis rīkīs* „Būk sveikas“, kuris natūraliai „traukia“ antroponimą, ir prieš vokatyvu išreikštą kreipinį tarsi į tėvą *thewelyfe*. Lyginant su Nepokupno nurodyta (Непокупный 1979: 167) liet. paralele *Buk sweykas kumey* (VUB, F 102-JR4, p. 63), prūsų kalbos konstrukciją pratęsia kalbinamo asmens vardas. Asmenvardį čia skatina išvelgti žanrinis aspektas: Kalėdų dainose asmenvardžiai buvo įprastas reiškiny (Lemeškin 2013). Svarstomos Bazelio pėdsako atsiradimo aplinkybės (Siena, 1369 m. Trijų Karalių išvakarės) leidžia per onimų prizmę identifikuoti ir lytį *labonache*. Tai gali būti reguliarus italų kalbos katoikonimas *La Bonache* /*la bo'nač:e/*. Taigi žodžių junginį *thoneaw labonache* galima traktuoti kaip *thoneaw* [*de*] *la bonache*. Nurodytų onimų užrašymo tikslų atitikmenų galima rasti duomenų bazėje *Corpus OVI dell'Italiano antico*.

NATALIYA LEVKOVYCH, THOMAS STOLZ

(University of Bremen, Germany)

Spatial Relations and Proper Names

In the extant literature on word-classes, place names are often classified as a sub-type of nouns, more specifically of proper nouns. This relatively common practice tacitly assumes that place names behave largely similar to other kinds of nouns morphosyntactically. However, the pair of Maltese sentences in (1) raises the question whether this assumption can be defended empirically.

(1) Maltese

(1.1) Goal = common noun

Jiena mmur

fil-kċina

I 1SG.IMPERF:go	in:DEF-kitchen
,I go into the kitchen. '	
(1.2) Goal = place name	
<i>Jiena mmur</i>	Malta
I 1SG.IMPERF:go	Malta
,I go to Malta. '	

In (1.1), the common noun requires the preposition *fi,in*' to yield a grammatically acceptable sentence whereas in (1.2) the place name Malta blocks the use of the preposition although the nuclear predicate of the clause is the same motion verb as in (1.1). Besides Maltese there are many more languages world-wide which provide evidence of the (either optional or compulsory) special behavior of place names in contrast to other classes of nouns. In this context zero-marking of spatial relations is a prominent characteristic of place names - albeit not the only one.

In our talk we discuss a selection of morphosyntactic features which single out place names in a selection of languages from all continents. We argue that there is compelling cross-linguistic evidence for the special status of place names so that it seems to be justified to revise the traditional classification of place names under the rubric of nouns.

REFERENCES

- Stolz, Thomas & Lestrade, Sander & Stolz, Christel. 2014. *The Crosslinguistics of Zero-Marking of Spatial Relations* (= STTYP 15). Berlin, Boston: De Gruyter Mouton.
- Stolz, Thomas & Levkovych, Nataliya. 2019. "Toponomastics meets linguistic typology: Glimpses of Special Toponymic Grammar from Aromanian and sundry languages". *Onomastica Uralica* 11, 43–61.
- Stolz, Thomas; Levkovych, Nataliya & Urdze, Aina. 2017. „When zero is just enough... In support of a Special Toponymic Grammar in Maltese". *Folia Linguistica* 51 (2), 453–482.

DUBRAVKA IVŠIĆ MAJIĆ, ANKICA ČILAŠ ŠIMPRAGA

(*Institute of Croatian Language and Linguistics, Croatia*)

Female first Names in Croatia in the Middle Ages

Since the beginning of the 9th c, medieval written documents recorded a vast number of first names in Croatia. Female first names were recorded almost simultaneously with male names. Yet there are far fewer attested female names, which can be explained by the role women had in the medieval society.

One study showed that in the 10th c there were three times more female names of foreign (Romanic and saintly) origin than names of Slavic origin in Zadar's noble families, but the number of Slavic and non-Slavic names was already equalized in the 11th c. This indicates that

among the Slavic people names of Slavic origin were predominant, given that Slavs, i. e. Croatian women, entered the originally Romance Zadar by means of marriage. Eventually, saintly names also became common among Croats.

The coexistence of names of Slavic origin with saintly names was ended in the mid-16th c by a decree of the Catholic Church council held in Trent (1545–1563), which required to give saintly names on baptism. From that period on until the mid-20th c, saintly names were predominant in the Croatian system of first names.

Therefore, the Middle Ages are a period in which we can trace the original Croatian system of first names and its development as well as its changes throughout the centuries. In contrast with contemporary female names and medieval male names, the study of medieval female names can give some insight into the cultural and sociological relations in the Middle Ages in Croatia.

With this presentation we aim to answer questions such as: When were female names firstly recorded in Croatia? Which female names were attested in the Middle Ages in Croatia? What are the oldest attestations of particular categories of female names (saintly names, Slavic names, derived names etc.)?

KRISTINA NEUMÜLLER

(Institute for Language and Folklore, Sweden)

Landscape and Land Use. Natural and Cultural Spaces Reflected in Settlement Names

It is well known that place names in various ways reflect the context in which they were created and thus can contribute to a better understanding of for example cultural and social practices of past times. Another important aspect of place names is that they reflect the natural and cultural landscape in which they are situated, and thus they can be useful when examining land use and its effect on the landscape. For this kind of investigation, the most obvious path would be field names.

However, field names tend to be rather short-lived and are – at least in Sweden – only rarely documented before the seventeenth century, if documented in written sources at all. In contrast, settlement names constitute a fairly stable and well documented category of names, and since a significant number of them are primary field names, they provide an interesting and important source material for this kind of investigation.

In this paper, I will take a closer look at how land use and landscape are manifested in a corpus of settlement names. The corpus comprises about 130 names situated in an area of about 300 km² in southern Sweden. The investigated area consists of two quite disparate kinds of landscape. In the south we find flat agricultural land, separated from the vast and mountainous woodland areas of the north by a fault scarp. The prerequisites for land use thus differ considerably between the

northern and the southern parts of the area, as does the age of the settlements and their names. In the south we find a large number of prehistoric settlements, while the north is dominated by settlements from the sixteenth century and onwards.

The paper will focus partly on establishing which kinds of land use that are found in the investigated settlement names and how they are manifested, partly on the differences between names from the southern plains and the northern woodlands. The chronological aspect of investigating names from different time periods will be discussed, and I will also attempt to relate the names reflecting land use to those reflecting characteristics of the natural landscape for a discussion on how natural and cultural spaces interacts in the toponomasticon of the area.

STAFFAN NYSTRÖM

(Uppsala University, Sweden)

Saltsjöqvarn, 79 & Park and Midtown. Names and Name Trends in the Growing Stockholm

Stockholm, the capital of Sweden, is a modern and fast-growing city. From the turn of the century to the present, the population has increased by more than 200,000 people. This means that the physical city is growing and changing rapidly too with new residential areas, new streets, roads and neighborhoods, new parks, bridges, schools, arenas and stations for buses, subways and railways. All this places great demands on the people and authorities that invent and decide on official names for new objects and areas in the urban landscape. These names must be functional, linguistically correct and, at the same time, – as much as possible – safeguard the city’s cultural-historical values. To achieve this, the right knowledge and experience are required. At the same time, another kind of naming of urban objects is also underway, as entrepreneurs, companies, estate agents and private individuals invent other, unofficial names that do not always follow the rules and recommendations included in what we in Sweden call “good place-names practice”, but rather look at the names’ aesthetic or alluring, compelling, and commercial qualities. In this paper I will present some examples of unofficial place-names in Stockholm where an old and abandoned spelling is used, some names with international (English) forms and some names that simply appeal to the human desire for nature, shimmering water and lush greenery, even in the crowded urban jungle.

PEETER PÄLL

(Institute of the Estonian Language, Estonia)

Origins of Estonian Place Names

The Dictionary of Estonian Place Names (*Eesti kohanimeraamat*), published on paper in 2016 and the updated version on the web in 2018 (<http://www.eki.ee/dict/knr/>) has for the first time given a possibility to generalize the origins of Estonian place names. The presentation is based on the different authors' summarized views on the etymology of mostly oikonyms in the dictionary.

According to the given etymologies, 51% of the place names in the dictionary are of appellative origin, 24% are of anthroponymic origin and in 12% of cases either appellative or anthroponymic origin is suggested without preference. About 12% of names have remained without any credible explanation.

Among the place names of appellative origin most (93%) are based on genuine Estonian/Finno-Ugric vocabulary or old borrowings, 7% are based on foreign-language words.

The place names of anthroponymic origin may be divided into those based on ancient personal names (44%), 'western' Christian names (29%), Germanic surnames (7%), Slavic-Orthodox names (7%) and other/undetermined personal names (13%).

The presentation will attempt to bring up main problems in giving such a statistical overview of names' origins.

ELIN PIHL

(Institute for Language and Folklore, Sweden)

Language Contacts with Finns and Sami – yet no Traces within the Onomasticon of Umeå?

The question of Saami and Finnish impact on the onomasticon of Northern Sweden have been long debated. It is nowadays quite clear that both Finnish and Saami speakers have coined names that are still in use in both the provinces called Norrbotten and Lappland, but south of the river of Skellefteå there are few traces to be found in the modern onomasticon. A recent interdisciplinary project with archeologists, historians and linguists (Bergman 2018) have shown that there have been early representation of, and contact among, different ethnic groups in Västerbotten and therefore we should be able to see some traces of it within the names in this province. One of few unchallenged Saami name in the municipality of Umeå (a great part of the province of Västerbotten) has been *Kåddis*, which have been interpreted as being formed of the Saami word *gáddie* meaning 'beach'.

Just recently, however, there have been suggestions that the name of the largest city, and the name of the municipality, *Umeå*, actually derives from Saami, as have been proved for other more northern rivers. There have, however, been a great resistance to interpret any of the names in this area as anything else than Swedish (see i.e. Dahlstedt 1976, who states that in areas where the onomasticon is Swedish, as in Västerbotten, we should not turn to other languages even though we have historical or archeological evidence of their presence) even though a Saami or Finnish interpretation might better describe the place than the Swedish interpretation would.

In this paper I will try to examine the reasons why there are no visible traces of linguistic contact in the names of the municipality of Umeå and try to show some examples of “hidden onomastic evidence”, as in the names of *Pengsjön*, *Bettnessand* / *Bärtnäset* and *Prästsjön*.

REFERENCES

- Bergman, Ingela, 2018: Kulturarv, landskap och identitetsprocesser i Norra Fennoskandien 500–1500 e.Kr. Slutrapport från ett forskningsprogram. Göteborg. Stockholm. (Rj:s skriftserie 15). Available: https://www.rj.se/globalassets/skriftserie/rj_skriftserie_15.pdf
- Dahlstedt, Karl-Hampus, 1976: Pengsjön. In: Nordiska studier i filologi och lingvistik. Festskrift tillägnad Gösta Holm på 60-årsdagen den 8 juli 1976. Lund. acters.

ALMA RAGAUSKAITĖ

(Lietuvių kalbos institutas, Lietuva)

Lietuviškos kilmės asmenvardžiai seniausioje Lietuvoje 1599–1621 m. Jonišchio parapijos krikšto metrikų knygoje

1. Vieni svarbiausių lietuvių istorinės antroponimijos šaltinių yra bažnytinių metrikų knygos. Iš jų išsiskiria chronologiniu aspektu unikali, šiuo metu žinoma seniausia Lietuvoje, 1599–1621 m. Jonišchio parapijos krikšto metrikų knyga. Ši senoji knyga rašyta lotynų ir lenkų kalbomis.

2. Pranešimo tikslas – išnagrinėti XVI a. pabaigos – XVII a. pradžios Jonišchio parapijos kaimų gyventojų lietuviškos kilmės asmenvardžius, aptarti rekonstruotas šių antroponimų autentiškas formas, palyginti jas su dabartinėmis lietuvių pavardėmis bei nustatyti, kiek ir kokių asmenvardžių nebefunkcionuoja šių dienų vardyne.

3. Išnagrinėjus 1599–1621 m. Jonišchio parapijos krikšto metrikų knygoje suregistruotus kaimų gyventojų dvinarius įvardijimus, buvo nustatyta, jog 187 jų antrieji antroponimai yra lietuviškos kilmės.

4. Iš aptartų 187 lietuviškos kilmės asmenvardžių atstatyta 112 skirtingų antroponimų formų. Tarp jų lietuvių senųjų dvikamienių asmenvardžių – 36 (32 % visų atkurtų), dvikamienių antroponimų trumpinių bei jų priesaginių vedinių – 19 (17 %), pravardinės kilmės antroponimų – 57 (51 %).

5. Sugretinus 112 atkurtų asmenvardžių formų su dabartinėmis lietuvių pavardėmis, pastebėta, jog 46 (41 %) jų funkcionalia yra šiandien. Didesnė dalis, t. y. 62 (55 % visų rekonstruotų), turi

tos pačios kilmės, tik skirtingos darybos atitikmenis tarp dabartinių pavardžių. Likusiųjų 4 (4 %) nėra šių dienų vardyne.

LITERATŪRA

- Ragauskaitė A. 2004: XVI–XVII a. joniškiečių asmenvardžiai. – *Istoriniai tekstai ir vietos kultūra*. Šiauliai, Ryga: Lucilijus, 8–18.
- Ragauskaitė A. 2015: Seniausios Lietuvoje 1599–1621 metų Jonišio krikšto metrikų knygos joniškiečių moterų asmenvardžiai lietuvių istorinės antroponimijos kontekste. – *Acta Linguistica Lithuanica* 73, 55–81.

SANDA RAPA

(*Latvian Language Institute of the University of Latvia, Latvia*)

Metonymy as a Basis of Toponymy

Not only researchers of general semantics, but also onomasticians consider that metonymy is one of the basic processes in the formation of place-names (e.g., Brozović Roncević, Žic Fuchs 2004, Langendonck 2007, 4). However, a metonymy in toponymy is not investigated deeply so far. The study of Latvian place names shows that metonymy could be a basic mechanism in place naming that helps to highlight the main characteristics of an object.

The most common class of metonymy in Latvian toponymy is synecdoche in which part of geographical object refers to whole, or whole refers to part. There are four modes of synecdochic transposition in the Latvian toponymy. Three of them refer to *pars pro toto*: part inside the object, part that covers the object or part close by or even at a distance of the object is used to refer to the whole entity. Only one type of synecdoche refers to *totum pro parte*: the whole entity gives name to part of the object.

Most frequently a part which is inside of an object gives name for whole (e.g., hill is named *Naudas akmens* ‘Money Stone’ because there is stone on the hill). The second type of synecdoche probably can be found only in toponymy. In this case name of outside object stands for the whole entity (e.g., name of road is *Sarkanais Dīķis* ‘Red pool’ because it goes along the pond of the same name). The third type of synecdoche in the Latvian toponymy is that which researchers call the relationship between material and the object (sometimes it is called metonymy of containment). This group comprises place names derived from phytalexemes or names of geological material (for example, forest *Priedes* ‘Pines’, field *Akmenājs* ‘Place where is a bulk of stones’). The fourth type of synecdoche in the Latvian toponymy is whole-for-part synecdoche. This group is numerically the biggest one, because numerous fields and meadows in Latvia go by the name of hill where they are located.

Metonymical transposition can be observed also in the so called possessive place names. Many Latvian place names (especially oikonyms) are derived from owners’ or users’ names – a large number of farmsteads are named after surnames of inhabitants, many meadows and fields are

derived from the names of their cultivators, forests sometimes bear name of person who used to guard it. Derivation of place names from personal names seems to be universal mechanism – it occurs also in other languages (see, for example, Zinkevičius 2008, 14). In toponymy, this class of metonymy might be called possessive metonymy. In cases when object has changed but the name remains, the features of functional or temporal metonymy can be observed.

LITERATURE

Brozović Roncević, Dunja; Žic Fuchs, Milena. Metaphorical processes as the basis of proper names. *Naming the World. From Common nouns to Proper Names*. Proceedings from the international symposium, Zadar, September 1st-4th, 2004, pp. 33-44.

Langendonck, Willy Van. *Theory and Typology of Proper Names*. Berlin, New York: Mouton de Gruyter, 2007.

Zinkevičius, Zigmas. *Lietuvių asmenvardžiai*. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, 2008.

JAAKKO RAUNAMAA

(University of Helsinki, Finland)

The Distribution of Pre-Christian Finnic Personal Names in the Baltic Sea Area

This presentation gives an overview of pre-Christian Finnic anthroponyms and their spread in the Baltic Sea Area at the end of Middle Ages (c. AD 1520). This is done by analyzing both Finnic personal names attested in medieval sources and village names based on pre-Christian Finnic personal name elements. The primary research material consists of various editions of 15th and 16th century documents. The analysis demonstrates that villages names based on pre-Christian Finnic anthroponyms are most densely located in Finland Proper, Tavastia, Northern and Eastern Estonia, Southern Karelia, Karelian Isthmus and Eastern Ingria. There are significant Iron Age settlements in the first four areas. It seems that the use of studied pre-Christian Finnic name elements had originally started in these areas and spread towards east. Archaeological and linguistic studies suggest that this kind of name giving culture would have been created during the second half of the first millennium.

KATALIN RESZEGI

(University of Debrecen, Hungary)

The Cognitive Map and Name Usage

The human mind creates representations of the spatial environment and the cognitive map built by means of their organization facilitates orientation. Place names also have a role in the construction and operation of the cognitive map. On the one hand, they help the recall of places in space and facilitate communication about them. On the other hand, we should also acknowledge the role of toponyms in organizing knowledge related to places. In my paper I would like to provide an overview of the relationship between the cognitive map and discussions of space, along with their universal and culture-specific features. For this purpose, I introduce and interpret from the perspective of onomastics the relevant results from geography, social-geography, anthropology, psychology, psycholinguistics, socio-onomastics and cognitive linguistics. Thanks to the anthropological studies, we have gained deeper and more diverse insights into the types of other constellations the cognitive map and place name usage that may show beyond what we have experienced in Western societies. In this way it is also revealed where there still might be blank spots in terms of the relationship between spatial representation, discussions about space and toponym use. The other objective of the paper is to develop such a descriptive framework that is suitable for characterizing both geographical knowledge and toponym use. For this purpose, I have used the models of Lynch (1960) as well as Siegel and White (1975).

IVAN ROKSANDIC

(University of Winnipeg, Canada)

Apocalyptic Visions in Popular Culture: Occult and Transgression in Heavy Metal Band Names

Proper names form a separate category of the lexicon of any language and play an important role in the culture of its speakers. In addition to two prototypical classes of proper names, anthroponyms and toponyms, various other entities (from astronomical objects to ships and buildings), events, works of art, as well as organizations, trade and brand products, carry non-prototypical names attached to them through naming – a special linguistic process through which a psychosocially acceptable form is chosen that both exhibits the cultural values of the naming speech community and has a semantic (descriptive, historic, fictional) link with the named entity.

Popular culture is understood as a set of practices, beliefs and objects omnipresent in contemporary society that are created in different categories (entertainment, sports, fashion, technology,

news and politics) and produced for mass consumption. Forms of popular culture are shaped by different subcultures and countercultures, i.e., by cultural groups within the frame of a larger culture that often have beliefs or interests at variance with those of the mainstream society. Names in popular culture reflect practices and beliefs of those groups, as well as collective and individual identities.

Different genres of popular music are perhaps the most ubiquitous example of popular culture, with each of them targeting a different section of society. The goal of the present contribution is to explore what names of bands in one of the most clearly defined forms of rock music – Heavy Metal – can reveal to us the subculture of this particular branch of music as well as the interests and attitudes of its fan base. Names in Heavy Metal (not just band names, but also names of albums and songs) draw on mythologies (Christian, Ancient Greek, Nordic) as well as on ideas of paganism and occult, engaging in sophisticated dialogue with ancient texts and myths, and by focusing on sin, transgression and traumatic personal experiences, create apocalyptic visions of the world.

CHRISTIANE SCHILLER

(Berlyno Humboldtų universitetas, Vokietija)

Kartografinių metodų potencialas onomastiniams tyrimams

Nuo 2000 metų kartografiniai metodai įgauna vis didesnę reikšmę tikrinių vardų, ypač pavardžių, tyrimams. Aiškinant pavardes tradiciniais onomastinių tyrimų metodais visų pirma buvo remiamasi pačia asmenvardžio forma ir jos istoriniais liudijimais. Toks metodas dažnai lemdavo neteisingą aiškinimą, mat būdavo beveik neatsižvelgiama į arealinį pavardės paplitimą. Pasitelkiant pavardžių žemėlapio braižymą pavardes galima priskirti tam tikriems regionams ir, pavyzdžiui, nustatyti autochtoniškas pavardes apsprendusias kalbas arba dialektus, kurių pagrindu pavardes galima etimologizuoti. Taip pavardes galima išaiškinti daug tiksliau. Kartografiniai metodai taikomi ne vien aiškinant atskiras pavardes: perkeliant į žemėlapi įvairius vienos pavardės variantus galima tiksliai perteikti jos arealinį pasiskirstymą. Perkeliant pavardes į žemėlapi pagal juose esančias priesagas arba kitus formantus atsiranda galimybė palyginti su atitinkamais dialektologinių tyrimų duomenimis. Negalima pamiršti pavardžių kartografavimo potencialo aprašant migracijos procesus tiek šalies viduje, tiek už šalies ribų.

Pranešime pateikiama daug pavardžių kartografavimo pavyzdžių, kai žemėlapiai buvo sudaryti pasitelkus įvairių šalių kartografavimo programas pagal apklausos galimybes. Pateikiami siūlymai galimai sukurti lietuviškų pavardžių kartografavimo programai.

Viduslejasvācu valodas pēdas latviešu īpašvārdos. Ieskats

Viduslejasvācu valodas lielā ietekme uz latviešu valodu laikā no 13. līdz 16. gadsimtam ir vispārēji zināma un samērā plaši pētīta. Vismaz 150 gadus ilgstošajā pētniecības vēsturē valodnieku uzmanību pārsvarā tomēr ir piesaistījusi latviešu valodas apelatīvā leksika. Onīmu pētniecībā šajā jomā ir vēl daudz neatbildētu jautājumu.

Referātā mēģināts sniegt ieskatu pārskatā par viduslejasvācu valodas lomu latviešu onomastikā – tās pēdām latviešu vietvārdos, personvārdos un uzvārdos gan šo vārdu rašanās laikā, gan mūsdienās, pieskaroties arī dažādu onīmu izzušanai agrākos gadsimtos. Piemēram, latviešu personvārdu sistēma, pamazām 13.–14. gadsimta gaitā izzūdot senajiem baltu divcelmu personvārdiem, veidojās no kristīgajiem vārdiem galvenokārt to lejasvācu formās. Šādi no viduslejasvācu valodas aizgūti un vēl 21. gadsimtā lietoti latviešu personvārdi ir *Ģederts, Indriķis, Jurgis, Tenis, Ints, Inta* u. c.

Vietvārdu sakarā ir jārunā par vēsturisku divvalodību līdz pat 20. gadsimta pirmajam pusē. Starp vācu (sākotnēji viduslejasvācu) un latviešu valodā lietotajiem pilsētu, ciemu un muižu nosaukumiem ir novērojama daudzveidīga un daudzslāņaina mijiedarbība. Savukārt pārsvarā latviešu valodā veidotajos zemnieku sētu nosaukumos ir sastopami daudzi aizguvumi no viduslejasvācu valodas.

Senākie 15.–16. gadsimta Rīgas latviešu uzvārdi reizumis ir interpretējami (un interpretēti) kā pirmais kāda aizguvuma no viduslejasvācu valodas dokumentāls fiksējums rakstu avotos.

Changes in the Lithuanian Name System in the 20th and 21st Centuries: the Case of Borrowed Names Ending in *-ij-*

Till the beginning of the 20th century was characterized by a large number of Christian names, which included popular names ending in *-ij-*, cf. *Marija, Eugenijus*. In the first decades of the 20th the variety of names in *-ija* became more and more evident: beside traditional Christian names dialectal variants and variants from Slavic languages were also used. By contrast, names in *-ijus* were rarer and were often used for foreigners. Because of the frequency, variability and tendency to shortening of borrowed names in *-ija* a new formant *-ija* was resegmented, which was used to create new names, e.g., *Audronija, Daunorija*. These derivatives show the strong impact of borrowed names in the Lithuanian name system, as part of their termination could give rise to new formants.

Later, from the middle of the 20th century the inventory of names in *-ij-* changed: names in *-ija* decreased and the variants of the names in *-ij-* became rarer, but on the other hand the variety of names with *-ijus* increased and such names were more often given to Lithuanians. This reflects the changes in the Lithuanian name system that took place from the 50-ies to the end of the 70-ies, when substitutes were searched for names used in the first half of the 20th century.

Even more changes took place from the 80-ies, when the variety and frequency of formerly infrequent names in *-ij-* increased. Long names in *-ij-* were still popular, especially for girl names (e.g., *Viktorija, Emilija*), but gradually the frequency of shorter names increased, especially since around the year 2005. This is witness of a common tendency in the development of the Lithuanian name system – more and more children are called with short names.

From the end of the 20th century new names in *-ij-* appeared in Lithuania from other European traditions, the majority of them associated to names already in use (e.g., *Liučija, Virdžinija*). Variants of names in *-ija* ending in *-ia* or *-ja* also appeared, thus indicating the influence in the Lithuanian name system of written forms used in other languages (e.g., *Sofū, Sofja*). For these reasons borrowed names in *-ij-* are to be considered as highly representative of the tendencies of the Lithuanian name system in the 20th and 21st centuries.

PAVEL SKORUPA

(*Institute of the Lithuanian Language, Lithuania*)

Oppositions in Vilnius County Toponyms

The object of the current research is semantic oppositions in the toponymy (both settlement and non-settlement names) of Vilnius County. The traditional research into Lithuanian toponymy resp. hydronymy (esp. Vanagas 1981) points out antonymic relationships in certain water body names, particularly those modified by qualifying adjectives of size or colour etc. Sometimes etymologists suggest that, for instance, qualifying adjectives of colour in toponyms are motivated by the colour, fertility or other physical characteristic of soil; the prevailing colour of buildings; the qualifying adjectives of size are motivated by the actual size of the named object, etc. However, normally these distinctive elements in toponyms do not receive due attention (Stachowski 2018). Although antonymic relationships are typical in toponymy, not all of the cases create a semantic opposition, as the distinctive attributes of the opposition belong to different semantic categories (cf. *Trakų Vokė x Mūrinė Vokė x Baltoji Vokė*). The term ‘opposition’ is broader than ‘antonymy’ and indicates any type of relationship between the elements that have a clearly distinct function (Štěpán 2009). The present study is based not only on the examination of the typical antonymic semantic relations among the toponyms of Vilnius County, but also includes their formal analysis, i. e. the role of compound names components on the syntactic and word-formation level. It has been observed that the majority of distinctive elements in Lithuanian toponymy are formed

by distinctive attributes that serve as pre- or post-modifiers of the place name. The most frequent distinctive elements in Lithuanian place names are autonomous words (e.g., qualifying adjectives) that are placed either before (*Baltoji Vokė* x *Juodoji Vokė*; *Senieji Trakai* x (*Naujieji*) *Trakai*; *Didžiosios Sėlos* x *Mažosios Sėlos*) or after (*Cudykas Didelis* x *Cudykas Mažas*) the modified name. Sometimes numbers are used as post-modifiers to make distinction between two identical names (e.g., *Verseka I* x *Verseka II*; *Tetėnų I* x *Tetėnų II*), which is characteristic of the quite recent nomination patterns. In some cases the opposition may be formed by affixes, e.g., diminutive suffixes (e.g., *Verseka* x *Versekėlė*; *Dainava* x *Dainavėlė*). This can be observed in both settlement and non-settlement names. The semantic analysis focuses on the toponymic opposition types in terms of extent, position, colour, age etc. of the named object.

DAIGA STRAUPENIECE

(Kurzemes Humanitarian institute of Liepaja University)

Latvian Names in Families of Būtiņģe and Sventāja During 20th – 21st Century

Latvians of Būtiņģe and Sventāja, who previously formed a compact populated area in the north-west of the Baltic Sea in Lithuania, their language, cultural-historical traditions and lifestyles fit into the cultural space of South-Eastern Kurzeme, especially in the cultural space of Rucava.

One of the traditional values of Būtiņģe and Sventāja Latvians has been the transfer of first names to future generations. In 1922 there were 632 Lutheran inhabitants in Palanga region (303 men, 329 women): for men, 91% had one of the following seven first names – *Andrejs*, *Ansas*, *Jānis*, *Juris* or *Jurģis*, *Mārtiņš*, *Miķelis*, *Niklāvs*. The most popular of these was the given name *Jānis* (32%) and *Miķelis* (21%). In turn, 91% of women had names such as *Anna*, *Ilze*, *Katrina*, *Ķērsta*, *Margieta*, *Marija*. The most popular names were *Anna* (28%), *Margieta* (21%) and *Ķērsta* (19%).

The study is based on 4 generations of 10 Latvian families from Būtiņģe and Sventāja. Nowadays, when a lot of family members lived in Lithuania as well as Latvia (in the 1950s and 1960s many Latvians went to Latvia), different traditions are formed when choosing first names. The ancient tradition of giving the first name is rarely preserved when the child used to be given the name of his father (usually the oldest son) or the name of the godparent.

In the youngest generation, there are several first names of men – *Ingus*, *Matīss*, *Elviiss*, *Emīls*, *Kristers*, *Lūkass*, etc. – which have not been characteristic in Būtiņģe and Sventāja. Also female first names – *Austeja*, *Gerda*, *Marta*, etc. – were not previously recorded. However, in the 4th generation, there are still names which have been previously used in Latvian families, e.g., *Kristina*, *Rūdolfo*.

BONIFACAS STUNDŽIA

(Vilniaus universitetas, Lietuva)

Kolektyvo kategorijos renesansas lietuvių asmenvardžių sistemoje

Kalbose daiktavardžių kolektyvas, kuris paprastai dera su dviskaita, žymi neskaidomas, sudarančias vienetą objektų grupes. *Nomina collectiva* (NC) yra viena archajiškiausių derivacinių kategorijų, paveldėtų iš indoeuropiečių prokalbės ir gana gerai atspindima lietuvių kalbos žodžių darybos sistemoje, ypač priesagų vediniuose (plg. Sauliaus Ambrazo tyrimus). Kadangi kolektyvas suponuoja vienaskaitiškumą ir drauge daugiskaitiškumą, tai formuojantis gramatinei skaičiaus kategorijai pasidaro įmanoma jo tiek kaip vienaskaitos, tiek kaip daugiskaitos rodiklio reanalizė, plg. lie. dial. *málka* 1 sg. coll. (ide. *-ā < *-eh₂ kolektyvo reliktas) ir *málkos* 1 sf. pl. ‘medžiai, paprastai supjaustyti ir suskaldyti’.

Lietuvių kalboje senokai pastebėta ypatinga kolektyvo raiška, susijusi su (i)a linksniuotės vyriškosios giminės daiktavardžių daugiskaita: šalia gramatinės, arba distribucinės, daugiskaitos funkcionuoja kuopinė, arba kolektyvinė, daugiskaita, kuriai būdinga galūninio kirčio forma su galūne -(i)aĩ, reiškianti neskaidomą visumą. Apeliatyvų, turinčių dviejų daugiskaitų priešpriešą, paremtą akcentinių paradigmu skirtumu, yra nedaug, plg. *úošviai*, -ės 1 ‘žmonos (vyro) tėvai, motinos’ ir *uošviaĩ* ‘uošvis ir uošvė, jų namai = uošvija’. Iš tikro čia susiduriame su dviem bendrašakniais žodžiais – pirmasis yra skaičiais kaitomas daiktavardis, antrasis – skaičiais nekaitomas, daugiskaitinis galūninio kirčio (4-osios kirčiuotės) žodis. Pastaruosius daiktavardžius mėginama kildinti iš ide. *-ā (< *-eh₂) kolektyvo.

Daugelyje tarmių minimoji dviejų daugiskaitų priešprieša išplito asmenvardžių sistemoje. Kuopinė daugiskaita žymi šeimą, giminę, o gramatinė – atskirus šeimos, giminės narius, pvz., brolius, pusbrolius, plg. *Jonaičiaĩ* 4 (šeima) ir (*broliai*) *Jonáičiaĩ* 1, *Jurgiaĩ* 4 (šeima) ir (*pusbroliai*) *Jūrgiai* 1. Galūninio kirčio kuopinės daugiskaitos formos kai kuriose tarmėse būdingos ir kitų linksniuotųjų asmenvardžiams, plg. broliai *Dindaĩ* 4, *Gerviaĩ* 4 (šeimos, giminės) ir *Dĩndos* 1, *Gėr-vės* 1 (broliai, pusbroliai, dėdės, kaimynai...).

Pranešime numatoma analizuoti šių formų paplitimą ir raidą lietuvių kalbos tarmėse.

DALIA SVIDERSKIENĖ

(Lietuvių kalbos institutas, Lietuva)

Erdvėlaikio turinys ir formos regiono helonimijoje

Remiantis lietuvių onomastų A. Vanago, L. Bilkio (hidronimų), M. Norkaitienės (zoonimų), leksikologų A. Gritėnienės (fitonimų), J. Lubienės (mikonimų) darybos, kilmės, nominacijos ir motyvacijos tyrimais, O. I. Blinovos, N. D. Golevo (Tomsko motyvologijos mokykla), J. L. Bezovič (Jekaterinburgas) ir kt. teorinėmis nuostatomis, pastaruoju metu dėta pastangų dėl

lietuviu regioninis helonimijos įtraukimo į tyrimų, sietinų su paradigmų kaita toponimikoje, lauką.

Siekiant aktualizuoti jų naujumą, būtina pasakyti, kad tarpukario administracinio vieneto (Marijampolis apskrities) tam tikros semantinis grupis (toliau – SG) reprezentantų įvardijimo ir motyvacijos išaiškinimo (interpretavimo) klausimai spręsti daugiausiai remiantis šio ploto kalbos vartotojų kalbinis sąmonis, įvardijimo situacijos teikiamais duomenimis, vartosenos gyvojoje kalboje pavyzdžiais. Tyrimui taikyti kognityvinis, pragmatinis interpretacijos ir kiti metodai (Sviderskienė 2015; 2016; 2017).

Vienis SG rėmuose atliekamo kompleksinio tyrimo rezultatai, atskleidę šiai grupei būdingą motyvacijos požymių pluoštą, išryškino ir skirtingas tikrinių žodžiu teikiamas informacines išgales, jų turinio nevienodumą bei konkurencingumą vieni kitų atžvilgiu. Šiuos pastebėjimus paremia tarpukario kalbininkų ir šiuolaikinėje lingvistikoje deklaruojamos strategiškai svarbios mintys. „Žemėvardžiai neretai [...] supažindina mus su ankstyvesnėmis tautos gyvenimo aplinkybėmis ir duoda progos giliau įžvelgti į jos sielą“, – rašė K. Alminauskis 1934 m. Tyrėjai kognitologai taip pat pabrėžia vietų vardų prasmis ir pažinimo vertę, išnykstančius drauge su neužrašytais vietovardžiais.

Pranešime bus aptarta pavaldi prasminei pažinimo rekonstrukcijai tarpukario palikimo dalis, suteikusi informacijos apie tikrinio žodžio sąveiką su visu individo maštomuoju turiniu, išskirti dalinis, absoliučios ir kiti motyvacijos atvejai, juos atitinkančios schemas. Tokiu būdu dar kartą bus patvirtinama, kad Mokytojo, Aleksandro Vanago, raginusio išsaugoti jautriausią erdvėlaikio pokyčiams savos toponimijos dalį, priesakų tebesilaikoma – tyrinėjant vietų vardus, išsaugoma ir deklaruojama integrali tautinis savasties dalis.

DZINTRA ŠULCE

(Liepājas Universitāte, Latvija)

Īpašvārdu atveides problēmgadījumi zinātniskajos tekstos

Ar įpašvārdu izrunas un rakstības grūtībām saskaras visas valodas, tajā skaitā arī latviešu valoda. Problēmas rodas gan latviskas cilmes įpašvārdus lietojot kādā citā valodā, gan arī atveidojot citvalodu įpašvārdus latviešu valodā. Pirmajos latviešu tekstos par svarīgāko tika izvirzīts fonētiskais princīps, atveidotajiem įpašvārdiem tika pievienotas latviešu valodas vārdu galotnes, tādējādi tos iekļaujot latviešu valodas gramatiskā sistēmā. Atseviškos gadījumos iekavās tika norādīta arī vārdu originālrakstība. Šie atveides princīpi ir saglabājuši savu aktualitāti arī mūsdienās, un var apgalvot, ka kopumā citvalodu įpašvārdu rakstība latviešu valodā ir normēta un sakārtota, taču straujā globalizācijas procesa rezultātā arvien biežak izskan iebildumi pret izrunas princīpu par labu originālrakstības princīpam, seviški saistībā ar svešas cilmes personvārdu lietojumu. Būtiskas kļūdas, neprecizitātes un atkāpes no normām įpašvārdu atveidē var izraisīt citu valodu ietekme.

Ilgu laiku par starpniekvalodu tika izmantota krievu valoda, savukārt angliskojumi mūsdienās ir radījuši jaunas problēmas.

Valodnieku vidū joprojām notiek diskusijas par optimālāko principu izvēli citvalodu īpašvārdu atveidē. Valodas prakse (arī šobrīd veiktā zinātnisko tekstu izpēte) liecina, ka katram principam ir savi pozitīvie un negatīvie aspekti. Rakstībai oriģinālvalodā noteikti ir divējāda nozīme, no vienas puses, tie veicina svešvalodu apguvi, dod nepastarpinātu (nepārveidotu) informāciju, bet, no otras puses, nepārdomāta, pārspīlēta, kļūdaina un nekorekta rakstība šajos gadījumos nevajadzīgi pievērš lasītāju uzmanību, var radīt satura pārpratumus, kā arī grūtības to izrunā un rakstībā. Perspektīvā būtu vēlams atrast optimālu un pieņemamu risinājumu oriģinālrakstības lietojumam latviešu tekstos, sevišķi svarīgi tas ir zinātniskā stila tekstos, kur rakstībai bieži vien ir arī juridiska nozīme. Aplūkotie jautājumi būs aktuāli arī nākotnē, jo valoda nemitīgi attīstās un mainās.

NIJOLĒ TALUNTYTĒ

(Vytauto Didžiojo universitetas, Lietuva)

XVIII a. Kauno dekanato apeliatyvinēs kilmēs oikonimai

Tai yra apeliatyviniai topografiniai vietų ir objektų pavadinimai, dariniai, neretai turintys ir atitinkamą specializuotą reikšmę. Todėl oikoniminėje analizėje jie yra leksemos, klasifikuojamos atsižvelgiant į jų morfologinę struktūrą. Atskirą pogrupį sudaro daugiskaitinės struktūros su priesaga *-iškės*, kurios susidariusios pliuralizacijos būdu, yra su kuopiškumo atspalviu. XVIII a. šaltinyje užrašytų apeliatyvinės kilmės oikonimų leksemos skirtinos į dvi grupes – vieną iš jų sudaro žemėvardžiai, o kitą – su ūkine veikla susijusių pavadinimų leksemos. Pirmoji grupė vadinama fiziografinės, o antroji – kultūrinės veiklos kilmės oikonimais.

Fiziografiniai vietų pavadinimai su visa struktūra yra perėję į oikonimų klasę. Slaviški modeliai darybos požiūriu yra tipiški (neturi specifinių regioninių bruožų, struktūros atitinka bendrinės lenkų kalbos normas), aptinkami Kietaviškių, Kazokiškių, Gegužinės, Prienų ir Marijampolės apylinkėse. Lietuviški fiziografinės kilmės oikonimai sudaro daugumą, skiriasi nuo slaviškųjų darybos būdais: pliuralizacija (*Beržai, Šilai, Trakai*), lietuviškos priesaginių vedinių struktūros (*Dobilijà, Kermušinė, Kūliņgē, Kálniškės, Apušótas, Raudōnē*), struktūros su priešdėliais *anta-*, *pa-*, *užu-* (*Antākalnis, Pakapiai, Užūmiškės*), sudurtinis *Aukštākalnis*.

Kultūrinių oikonimų grupę sudaro pavadinimai, įvardijantys žmogaus sukurtus objektus ar žymintys verslo vietą, įvairias realijas, susijusias su socialiniais, ekonominiais tam tikro laikotarpio reiškiniais, konfesinėmis bendruomenėmis ar objektais. Kultūrinių pavadinimų grupei priskiriami taip pat dariniai, turintys specializuotą reikšmę – tai tam tikro istorinio laikotarpio žemėvaldos terminai. Nuo seniausių laikų termino reikšmę yra įgavęs *laukas*. *Lauko* termino sąvoka aktuali išliko iki pat valakų reformos. Todėl *laukas* įėjo į bendruomenių gyvenamųjų vietų pavadinimo struktūrą. Nuo XIV a. Lietuvoje kūrėsi miško verslo įmonės, XVI–XVII a.

išplito, ypač Užnemunėje, vidinės kolonizacijos metu. Iš tokių verslovių kilusios gyvenvietės buvo vadinamos *būdomis* (Łowmiański 1983; Totoraitis 1940; Jurginis 1978). Kadangi žodis *būda* (sl. *buda*) yra išplitęs Vidurio Lietuvoje, tai slaviškomis yra laikomos tos struktūros, kuriose esama dar ir kito slaviško dėmens. Taip pat yra diferencijuojamos struktūros su dėmeniu *laukas* (sl. *pole*). Oikoniminio žymeklio funkciją jau nuo XIII a. turi liet. *kiēmas, sōdžius*.

Kultūrinių pavadinimų slaviškos struktūros išplitusios pavadinimuose, susijusiuose su amatais, verslovėmis ir žemės naudmenų plėtra – t. y. procesais, ypač suintensyvėjusiais LDK ūkyje XV–XVI a., kai oficialiąja valstybės kalba tampa lenkų kalba. Lietuviškų kultūrinių pavadinimų lekšemos yra autentiškos, archajiškos, tarmiškos (*Apīdemis, Dvařčius, Gūldymai, Mólkasis, Sodybos*).

ARTHUR TEGELAAR

(Netherlands)

The Use of Geographical Names in the *Croniken vander Duytscher Oirden*

In this paper an overview is given of geographical names which are to be found in the *Croniken vander Duytscher Oirden* (chronicle of the Teutonic order) (end of the 15th century; written in Middle Dutch). Those names are treated within its context (the cronicle itself) and some other sources on which it is based. It leads to issues (and questions about) how to reconstruct those names and what we can learn about them in regard to the (pre)history of languages.

VALÉRIA TÓTH

(University of Debrecen, Hungary)

Meeting of Languages and Cultures in the Light of Toponymic Systems

My presentation focuses on the general problems of ethnic, linguistic contacts and their impact on toponymic systems. I illustrate the various issues with toponyms and linguistic contacts taken from the Carpathian Basin and especially from the middle ages; for practical reasons, however, I will also touch upon later, contemporary relationships.

The guiding principle of my paper is provided by the topics included in the title: first, I discuss the notion of linguistic prestige and its interpretation with regard to toponyms; second, I highlight some of the general name theoretical considerations of name-giving and toponym use (for example, on the universal reasons for name-giving) which are closely related to the issue at hand; thirdly, I address the main links between toponyms and culture, toponyms and identity;

finally, I introduce in detail the phenomenon of toponym borrowing and name integration, while outlining a possible toponym analysis model in relation to the latter.

One of the most important aims of my paper is to highlight the fact that in all ages linguistic contacts are fundamentally determined by the prestige status of languages that come into contact with each other. Linguistic prestige certainly has an effect on name-usage as well, which manifests itself both in the direction of borrowing between languages and the means of name integration. Moreover, linguistic prestige plays a crucial role in the written recording of names, i.e., which of the names of a referent used simultaneously the notary preferred when recording it in the text. Stronger differences in prestige may also lead to the adaptation of name-systems.

As a result of these considerations, I believe the issue of linguistic prestige should not be disregarded when we study the interactions of linguistic systems and the toponymic systems.

ANTA TRUMPA

(*Latvijas universiteto Latvių kalbos institutas, Latvija*)

Siens ‘šienas’ Latvijos vietovardžiuose

Kadangi dar visai neseniai Latvijos kaimo vietovėse žemės ūkis tebuvo pagrindinė gyventojų veikla, nenuostabu, kad toponimuose ir ypač mikrotoponimuose palyginti dažnai pasitaiko leksemų su *siens* (liet. *šienas*), įvardijančių svarbiausią naminių gyvulių pašaro pavadinimą.

Žodžio *siens* vartosena, kaip rodo Latvijos vietų vardyno medžiaga (remiantis rašomu Latvijos vietovardžių žodyno S₂ tomu) atrodo labai neproporcinga, t. y. didžiausia dalis (102 vietovardžiai iš visų 134 vietovardžių, arba 76 %) su *siens* tenka junginiams *Siena purvi* (matyt, tai pelkės, kuriose buvo galima pjauti šieną), esama ir panašių pavadinimų pievų, miškų, namų ir net kaimų, pavyzdžiui, *Siēnapūrus* (kaimas Agluonoje). Šių likusių pavadinimų tipų (geografinių objektų kategorijos) su *siens* pasitaiko daug rečiau – 4 *Siena plavas*, 4 *Siena salas*, 3 *Siena dīki*, 3 *Sienezeri*, 2 *Sienupes* ir kt.

Siena purvs paplitimas Latvijos teritorijoje yra netolygus – jei vakarinėje Latvijos dalyje, išskyrus nedidelį arealą Baltijos pajūryje ties Paviluosta, tokie vietovardžiai paplitę tik sporadiškai, tai Latgaloje, dalyje Sėlijos ir rytinės Vidžemės jie sudaro beveik kompaktišką arealą. Pranešime bus apžvelgiamos vietovardžių su *siens* motyvacijos tendencijos ir bus bandoma išsiaiškinti arealinius skirtumus, ypač apibūdinant *Siena purvi* paplitimą.

Nors vietovardžiai neretai išsaugo palyginti senus kalbos reliktus, pavyzdžiui, archajiškus skolinius ar mūsų laikais nebegyvuojančią paveldėtą leksiką, vis dėlto mikrotoponimai, ypač pievų, miškų pavadinimai, paprastai gana lengvai keičiami. Kad taptų aiškiau, ar ši tendencija būdinga ir vietovardžiams su *siens*, atskirais atvejais, palyginus kartotekos duomenis su ankstesniųjų laikų kartografinę medžiaga ir dabartinėmis duomenų bazėmis, bus bandoma nustatyti vietovardžių amžių ir pastovumą.

Bevardžių vandens objektų problema oficialiose LR duomenų bazėse

Lietuvos Respublikos kadastruose ir registruose sukaupti duomenys apie keliolika tūkstančių paviršinių vandens telkinių. Dauguma jų saugoma šiose duomenų bazėse: LR upių, ežerų ir tvenkinių kadastru (UETK), Georeferencinio pagrindo kadastru (GRPK), Melioracijos srities grafinių ir atributinių duomenų rinkinyje (MelGIS). Duomenų bazės kurtos įvairiu metu, skirtingais tikslais, skiriasi duomenų kiekiu, formatu ir pateikimo sąlygomis, bet turi aiškų teisinį statusą, apibrėžtą LR įstatymų ar poįstatyminių aktų. Į jas patekę objektai griežtai susieti su juos apibūdinančia informacija.

Svarbus informacijos sluoksnis – objektų vardai. Jie leidžia identifikuoti vandens telkinį, susieja jį su vartotojais (kurių daugumai nieko nesako objekto kodas). Deja, dažnai telkiniai duomenų bazėse neturi vardų. Iš 5333 upių, esančių UETK, 1590 (29,3 %) pažymėtos tik identifikaciniais numeriais, o iš 2756 ežerų bevardžiai yra 255 (9,3 %). Dauguma jų smulkūs (vidutinis bevardės upės ilgis UETK < 4 km, analogiško ežero plotas < 1 ha), bet pasitaiko ir stambesnių, neabejotinai turinčių vardus, telkinių (ilgiausia bevardė upė UETK – beveik 13 km, didžiausias bevardis ežeras – apie 7 ha).

Bevardžiams objektams kadastruose kyla papildomų grėsmių. Čia patekusių upių, ežerų, tvenkinių, kanalų, griovių ir kitų telkinių rodiklius (taip pat ir vardus) ypač sudėtinga pakeisti. Net nustačius tikrąjį vardą, jie dažnai ilgai lieka pažymėti kodais, nes šių pakeitimui vardais būtini specialūs nutarimai. Oficialiuose sąrašuose tikrinio vardo negavę objektai praranda galimybę įgyti pavadinimą žemėlapiuose, būti pažymėti kelio ženkluose. Didžiausi pavojai bevardžiams telkiniams kyla dėl dalies duomenų bazių taikomų nuostatų, leidžiančių lengviau keisti vardo neturinčio objekto tipą (pvz., upę „paversti“ grioviu). Kartu pasikeičia vandens telkinio apsaugos statusas, priežiūros sąlygos, jį paprasčiau pažeisti ar sunaikinti.

Adjectival vs. Nominal: Surnames with Ambiguous Declension Paradigm in the Polish Onomasticon

The gender-marked *-ski* or *-cki* / *-dzki* ending surnames of adjectival origin are usually perceived, especially by foreigners, as the archetypal Polish surname type. Yet there also exists a numerically modest surname category, which includes such names as *Zaluska* or *Nędzka*, and which was admittedly overlooked by prof. K. Rymut in his seminal surname dictionary *Słownik*

nazwisk współcześnie w Polsce używanych (1992–1994). This type is characterised by a mixed declension: some part of the name bearers decline their surname within the adjectival paradigm (with the masculine form *Zaluski*, *Nędzki*, and the respective feminine form *Zaluska*, *Nędzka*), while others – within the nominal paradigm (featuring the same form *Zaluska*, *Nędzka* for both genders, with identical declension).

The present paper purports to answer several questions connected with this surname type: how many such surnames of this kind are there in current use in Poland, how do they differ in the degree of their “nominalness”, and – where possible – also which form, adjectival or nominal, may have been historically first. For the latter task, a geneological database will be tentatively used to test the preliminary hypothesis that the surname form with nominal declension was primary, whereas the adjectivally-declined form resulted from superficial morphological similarity to adjectival *-ski* (*-cki*, *-dzki*) ending surnames. In addition, research will be done into some other morphologically adjectival Polish surnames (i. e. those ending with suffixes other than *-ski*, *-cki* or *-dzki*) which display similar ambiguity in declension patterns, such as *Hypka* or *Gruba*.

DIANE ALLEN WEST

(University of the West Indies (Mona Campus) Kingston, Jamaica)

Namewashing and Nameshaming: Plantation Onyms in 19th Century BWI Slave Societies

The vast registries of slave names recorded during the period early 19th century, at the bequest of the British Parliament upon the enactment of the 1807 Abolition of the Slave Trade and toward the eve of Emancipation in 1834 presents a census from which several taxonomies of names can be extracted. Overall these registered names, with the few exceptions of *Akanymys* or Akan Day names, are exonymical or anglicized identities emerging from the process of ‘seasoning’ or initiating slaves to plantation living, immediately following the middle passage or crossing of the Atlantic from Africa to the America. Records show stark linguistic differences in the registries of names that exist for recued Africans intercepted and returned to continental Africa via Sierra Leone during this period, in which case, names retain indigenous lexical forms. Linguistic differences in the names of captured and returned slaves therefore provide compelling historical evidence of the systematic ‘*namewashing*’ of African captives or what may be described as the ubiquitous anglicization resulting in the irrevocable identicide of the plantation labour force.

The paper examines the singularity of conquest geographies and how these spaces facilitated unique contact situations impacting both language and identity. The plantation space however also necessitated hierarchies, governed by slave codes comparable to the francophone Code Noire which proscribed the enslaved people’s right to a name but which encouraged the adoption of

names through the acceptance of baptism or conversion to Catholicism or Christianity generally. The motivations for naming in plantation spaces were varied and sometimes arbitrary with names derived from a range of taxonomies from provenance types to caconymical or pejorative types, aptronyms or occupational types, literary and biblically classic types, toponymical place-names and less commonly within the Caribbean, the protonymical paternal types reflecting property ownership. The names given to the enslaved were overall, xenonymical often symbolizing abstractions of virtues or vices and even stereotypically perceived qualities or physical descriptions of the enslaved. In this regard, slave names were are perceivably symbolic, embodying diverse motives and semantics signifying '*nameshaming*' as a marker of social control. This phenomenon itself raises questions as to agency for self-naming. The question of 'who named the slaves' is still unanswered, and at the very least, the answers lead to more questions. The paper revisits onyms in plantation spaces and locates their significance is assessing issues of race, power, consciousness, subversion, resistance and resilience, and finally, of the retention or attrition of ancestral onyms in contemporary Caribbean places.

GALYNA ZYMOVETS

(O. O. Potebnya Institute of Linguistics of National Academy of Sciences of Ukraine, Ukraine)

Frame Semantics as an Explanatory Model for Commercial Names Formation

There is a long discussion in linguistics regarding lexical meaning of proper names. I support the cognitive approach to semantics which enables coherent interpretation of lexical meaning of proper names based on conceptualization of human experience. Theory of frames (M. Minsky, Ch. J. Fillmore) represents an attempt to describe cognitive structure related to meaning and word interpretation in a schematic way. Naming of new referents is based on existing frames (visual, semantic and scripts). Therefore, motivation of new names can be traced to main knots and slots of the respective frame. According to our data based on analysis of motivation patterns of Ukrainian business names there are five main knots used as a basis for new business names formation. 1) Field of activity that can vary significantly from general description of business field (Avia, Agro, Inzhener-Service 'engineering service', Promyslovi Tekhnologii 'industrial technology') to specification of a type of products or their parts (Vyna Ukrainy 'wines of Ukraine', Keramika 'ceramics', Budivelni rishennya 'construction solutions', Domashniy tekstyl 'home textile'). 2) Location of business that is designated in most cases by place names of different subclasses: Agrofirma Brusyliv 'Brusyliv agrocompany', Vasylkivnafta 'Vasylkiv oil', bank Prykarpattya 'Carpathian bank'. Since business names tend to be formed with usage of more than one lexical root, they typically contain several motivators, the most common case being combination of the abovementioned ones. 3) agent of activity, who is often designated through profession

descriptions: Nash doktor 'our doctor', Montazhnyk 'installer', Kotelnyk 'boiler maker'. This knot of the frame represents collective nominator. 4) Potential customers (receivers of products and services): Dytodyah 'clothes for kids', Hurman 'gourmet', Bibliofil 'booklover'). 5) Type of business or organization: Ukrzernoholdynh 'Ukrainian grain holding', Kserotsentr 'copy center'. It is noteworthy that these knots correspond to main constituents of a speech act, which shows their communicative focus. Besides these main knots that depict structure of conceptualization of any business interaction there is additional evaluative slot that is mainly a part of knots of field of activity and agents, hence, it is an important tool of rhetoric that flourishes in persuasive types of discourse: Nadiyniy kompanyon 'reliable companion', Profesiyni systemy 'professional systems'. Thus, extralinguistic data are relevant for business names motivation analysis.

CHRISTIAN ZSCHIESCHANG

(Leibniz Institute for the History and Culture of Eastern Europe (GWZO), Germany)

Before the Spatial Turn: The Areal Aspect in 1980s German Onomastics and its Application in Current Research

Mapping is not just mapping. Presenting and analyzing place-names on maps is not trivial, but theoretically and practically challenging. F. e. in onomastic research in Leipzig, the areal aspect was determined already decades ago to be one of three main aspects useful for investigating language contact. From this perspective, the geographic distribution of names must be examined within the broader linguistic, cultural and social context. Here, the areal aspect seems to be a precursor to the "spatial turn". "Areal onomastics" has also played an important role in Czech research.

In eastern Germany many mappings of toponymic phenomena have been done in the tradition of the areal aspect, not only in the direct context of language contact. Also, reconstruction of early settled areas on the basis of certain Slavic place-names has been a focus of research, one which achieved convincing results for many regions of the German-Slavonic contact zone. This method can be used in other regions of Slavic settlement, as well.

That was the case in a toponomastic investigation of the borderland between Poland and Old Russia on the rivers Bug and San done in the context of archaeological research about this area. The Cherven' Towns were central places mentioned in written sources already as early as the 10th century, especially Trepcza near Sanok, Czermno and Gródek. The most important task of onomastic analysis was to determine whether these fortifications in the Early Middle Ages were centres of settlement areas or whether they were in an isolated position. This determination is essential for understanding to the function of these hillforts within the supra-regional network of communication, power and economy.

